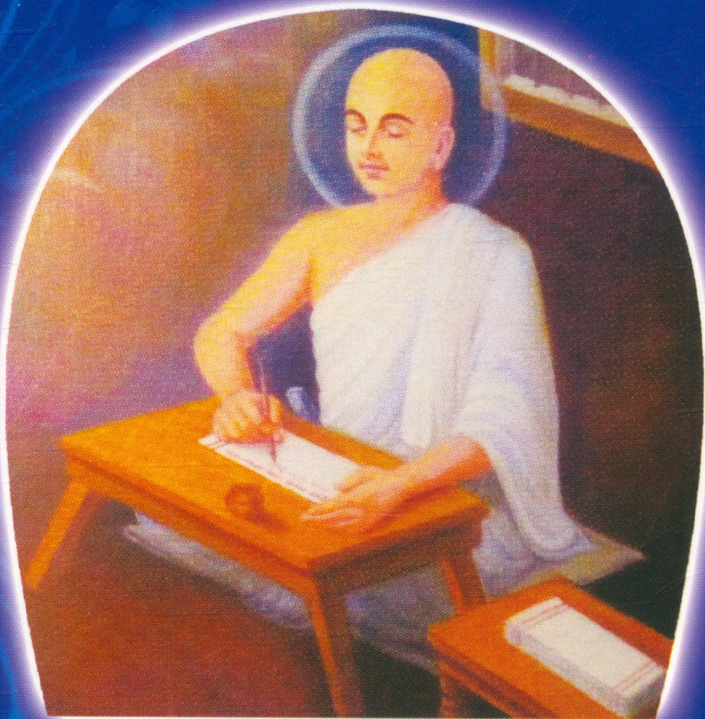

કેશવસૂરિ સ્વાધ્યાયતીર્થ

સંબોધસત્તરી, સિંદુર પ્રકરણ, પ્રશમરતિ પ્રકરણ

કલિકાલ કલ્પતરૂ શાસન,
સંઘ અને સમુદાયની સુરક્ષા, સંવૃદ્ધિ,
સર્વોન્નતિ કરનારા

અજાહરા પાર્શ્વનાથ પ્રભુનો જય હો...

વિજય હો....

જય જયકાર હો...

શ્રી તીર્થંકર પરમાત્માના મુખકમલમાં વસનારી
ભક્ત હૃદયમાં સદા નિવાસ કરનારી

હે માં શ્રુતદેવી! સરસ્વતિ!

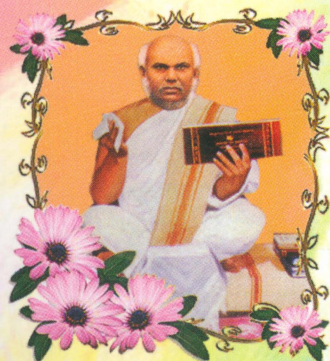
આપ મને જ્ઞાનવાન, વિનયવાન અને
વિવેકવાન બનાવો...

જિનશાસનની અમર પતાકાને
અંબરમાં લહેરાવનારા યોગનિષ્ઠ
પ.પૂ. આચાર્યશ્રી

વિજયકેશરસૂરીશ્વરજી મહારાજ

આપનું મંગલ સાનિધ્ય અમને સદા મળતુ રહો...

કેશરસૂરિ સ્વાધ્યાયતીર્થ

શિખર - ૬

શબ્દસ્રષ્ટા

વાચસ્વર, બહુશ્રુત, સર્વજ્ઞ
શ્રુતકેવલી

કૃપાવૃષ્ટિ

ભોપાલતીર્થોદ્ધારક, ગચ્છાધિપતિ

પ.પૂ. આચાર્યશ્રી વિજય હેમપ્રભસૂરીશ્વરજી મ.સા.

સત્વશાળી પ્રવચનકાર, ગુરુકૃપાપાત્ર

પ.પૂ. પંન્યાસ પ્રવરશ્રી વિજ્ઞાનપ્રભ વિજયજી મ.સા.

સ્વાધ્યાયતીર્થ સર્જક

બંધુબેલડી

પ.પૂ. મુનિરાજશ્રી પુંડરીકપ્રભ વિજયજી મ.સા.

પ.પૂ. મુનિરાજશ્રી પુનિતપ્રભ વિજયજી મ.સા.

પુનિત સાહિત્ય : કેશરસૂરિ સ્વાધ્યાયતીર્થ-૬

પુનિત અવસર : ભવોદધિતારક પ.પૂ. ગુરુદેવશ્રીનો તૃતીય વર્ષીતપ

આવૃત્તિ : પ્રથમ, વિ.સં. ૨૦૭૦ વીર સં. ૨૫૪૦ ઇ.સ.૨૦૧૪

તિથિ : વૈશાખ સુદ ૩ (અખાત્રીજ), તા. ૨-૫-૧૪, શુક્રવાર

નકલ : ૧૦૦૦

કિંમત : રૂ. ૬૦/-

આ કેશરસૂરિ સ્વાધ્યાય તીર્થનું પાયાથી શિખર સુધીનું નિર્માણ જ્ઞાતામાંથી થયેલ છે. દીક્ષાર્થી-મુમુક્ષુએ ધ્યાનમાં લેવું.

પ્રકાશક / પ્રાપ્તિસ્થાન :

શ્રી મુક્તિચંદ્ર શ્રમણ આરાધના ટ્રસ્ટ

ગિરિવિહાર, મુક્તિનગર, તલેટી રોડ, પાલીતાણા-૩૬૪૨૭

(ગુજ.) ફોન : (૦૨૮૪૮) ૨૫૨૨૫૮, ૨૫૧૦૦૩

પ્રકાશકના અન્ય સાહિત્ય પણ જે ધ્યાન, યોગ, વૈરાગ્યથી ભરપૂર છે, જેનું વાંચન, મનન, નિધિધ્યાસન દ્વારા આત્મા ઉત્તરોત્તર સિદ્ધિગતિને પ્રાપ્ત કરી શકે તેવા ગ્રંથો છે. જે શ્રમણો કે દીક્ષાર્થીને ખૂબ જ વાંચવા યોગ્ય છે તો આજે મંગાવો...

મુદ્રક : રાજુલ આર્ટસ, ઘાટકોપર, ફોન : ૯૭૬૯૭૯૧૯૯૦

પ્રસ્તાવના...

હે શ્રમણો! ચાલો સ્વાધ્યાયતીર્થની યાત્રા કરવા જઈએ...

દૂષમકાળે જિનબિંબ જિનાગમ ભવિયાણ કું આધારા...

આજે દુનિયા પ્રાયઃ અજબ ગજબનું વિચારે છે. મિરેકલ આશ્ચર્યકારી રચનાઓનો માનવ મનસૂબો વિશ્વ પર છવાઈ ચૂક્યો છે. જેથી માનવ મસ્તિષ્કથી ક્યારેય ન ચિંતવેલું, ક્યારેય ન વિચારેલું, ક્યારેક બની જતું હોય છે.

જિનશાસનના ધરોહર સમા અદ્ભૂત તીર્થો આજે પણ આ વિશ્વનું સૌંદર્ય છે. તીર્થંકર પરમાત્મા અને મહાપુરુષોના પદાર્પણથી પાવન બનેલી વસુંધરા સ્વરૂપ તીર્થો પ્રાચીનતાની ક્ષિતિજે શોભી રહ્યા છે તો વર્તમાનમાં આસ્થાનું સ્થાન બનેલા દેવ-દેવીનાં તીર્થો, મહાઉપકારી માતા-પિતાના તીર્થો એ અર્વાચીનતાના આસમાનને આંબી રહ્યા છે પરંતુ....

પ્રાચીનતાની ક્ષિતિજ અને અર્વાચીનતાના આકાશની વચ્ચે અડીખમ ઉભેલું જો કોઈ તીર્થ હોય તો તે છે ‘શ્રુતતીર્થ’, ‘સ્વાધ્યાયતીર્થ’ જેની યશોગાથા માનવમનને આશ્ચર્યમાં ગરકાવ કરી દે છે.

‘તારે તે તીર્થ’ અને તીર્થયાત્રા કરનાર ભવસાગર તરે છે એવા સ્વાધ્યાયતીર્થમાં પહોંચવાનો રાજમાર્ગ છે “ભાવના”.

સ્વાધ્યાય તીર્થનો પ્રવેશદ્વાર છે “વિનય”. જેનું દ્વાર પ્રાચીનતીર્થવત્ નાનું છે. જેમાં પ્રવેશતાં મસ્તક સ્વયમેવ ઝૂકી જાય છે.

સ્વાધ્યાય તીર્થના ૫ સોપાન છે. જે તીર્થના મૂળનાયક સુધી પહોંચતા સહાય કરે છે. સોપાન નંબર (૧) વાયના (૨) પૃથ્વના (૩) પરાવર્તના (૪) અનુપ્રેક્ષા (૫) ધર્મકથા.

અષ્ટાપદ તીર્થના સોપાન જેમ અતિ કપરા છે, જે જઘન્ય તપોબળે અતિ કષ્ટથી સર કરી શકાય, તો ગૌતમસ્વામીની જેમ લબ્ધિથી શીઘ્ર સર કરી શકાય છે તેમ આ સ્વાધ્યાયતીર્થના ૫ સોપાન સર કરવા તે મંદ ક્ષયોપશમવાળાને ચિરકાળ પર્યંત કષ્ટદાયી બને છે, જ્યારે તીવ્રક્ષયોપશમવાળાને અલ્પ પુરુષાર્થથી વિશેષ લાભદાયી બને છે.

સ્વાધ્યાય તીર્થના સોપાન સર કરનાર ભવ્યાત્મા “સમ્યક્ત્વ”ના તેજસ્વી તિલકને મસ્તક પર ધારણ કરી શકે છે. સમ્યક્ત્વના તેજસ્વી તિલકને ધારણ કરનાર નિર્મળ પરિણતિવાળો સુવિશુદ્ધ અધ્યવસાય યુક્ત, શુભ કાર્યોમાં યોગક્ષેમ કરનારો બને છે.

એ સ્વાધ્યાયતીર્થના ૪ આધારસ્તંભ છે મતિ, શ્રુત, અવધિ અને મનઃપર્યવજ્ઞાનરૂપે “૪ જ્ઞાન”.

સ્વાધ્યાય તીર્થમાં મૂળનાયક પ્રભુ છે “કેવળજ્ઞાન”. જે સર્વાતિશાયી, સર્વ શિરોમાણી સૂર્યવત્ તેજસ્વી પ્રકાશપુંજ સ્વરૂપ છે. જેમાં આપણું શુદ્ધ સ્વરૂપ પ્રતીત થાય છે. જે સ્વરૂપ આપણે પ્રાપ્ત કરવાનું છે.

સ્વાધ્યાય તીર્થનું શિખર છે “ચારિત્ર”. જે ઉન્નત રહી સર્વથા, સર્વકાળ બધું જ સહન કરી સિદ્ધપદ પ્રાપ્ત કરવાની પ્રેરણા આપે છે.

સ્વાધ્યાય તીર્થની અમરપતાકા છે “તપધર્મ.” જે યુગ યુગ સુધી લહેરાવનારને અનંત ભવોની પાપરાશીને ભસ્મ કરી પરમ પદ-સિદ્ધશિલા પર પહોંચાડવા સમર્થ છે.

જિનશાસન તો શ્રુતસિંધુ છે.

જેમાં મહાનિધાન સમ, સર્વજ્ઞભાષિત, પૂર્વધર પ્રતિપાદિત (નિરૂપિત) આણમોલ તત્ત્વો, અકાટ્યતર્કો અને પરમાર્થથી ભરપૂર અદ્ભૂત પદાર્થો છે જેનો સાંગોપાંગ પઠન-પાઠન કરવાનો એકમાત્ર અધિકાર યોગદ્વહન કરેલ શ્રમાણને છે તો શા માટે પ્રમાદમાં પડી આપણે સ્વાધ્યાય તીર્થની યાત્રાથી વંચિત રહેવું?

આ સ્વાધ્યાય તીર્થની યાત્રા ક્યારે પણ, ક્યાંય પણ કરી શકશો.

સ્વાધ્યાયતીર્થની આરાધના-ઉપાસના કરતા આશાતના કે ઉપેક્ષા ન થઈ જાય તેનો ખાસ ખ્યાલ રાખશો. નહીંતર સ્વાધ્યાય તીર્થના દર્શન પણ દુર્લભ બની જશે.

સર્વે મુમુક્ષુ શ્રમાણ-શ્રમાણી સ્વાધ્યાય તીર્થને સર્વોત્કૃષ્ટભાવ સાથે આરાધી નિર્વાણપદને પામો એ જ અંતરની પરમ ભાવના...

બંધુ બેલડી

મુનિ શ્રી પુંડરીક પ્રભવિજયજી મ.સા.

મુનિ શ્રી પુનિતપ્રભવિજયજી મ.સા.

પાલીતાણા, ગિરિવિહાર

ચૈત્ર સુદ ૧, વિ.સં. ૨૦૭૦

પ્રકાશકની પરમ ભાવના...

પરમ કલ્યાણકારી શ્રી જિનશાસનની અમૂલ્ય ભેટ રૂપ આગમ ગ્રંથોનું પઠન-પાઠન અને શ્રવાણ કરનાર શ્રમાણ ત્યાગ-વૈરાગ્યના વૈભવથી સમૃદ્ધ બને છે અને તે જ ગીતાર્થ બને છે.

તપાગચ્છાધિરાજ પ.પૂ. શ્રી મુક્તિવિજયજી (મૂલચંદ્રજી) મ.સા. પોતાના શિષ્યોને ૫ પ્રહર સ્વાધ્યાય કરાવતા, એજ શ્રંખલામાં યોગનિષ્ઠ પ.પૂ.આ. શ્રી વિજયકેશરસૂરિ મ.સા. અભ્યાસ કરનાર સાધુને કડક શબ્દોમાં શિક્ષા આપતા કહેતા કે “સાધુઓ! ભણાશો નહીં તો ભરૂચના પાડા થશો.”

શાસનમાં આવા મહાપુરુષો સમયે સમયે પૃથ્વી પર પદાર્પણ કરી સંઘને જાગૃત રાખવા અનેક પ્રયત્નો કરતા રહ્યા છે.

તૃતીય વર્ષીતપ આરાધક, ગચ્છાધિપતિ પ.પૂ.આ. શ્રી વિ. હેમપ્રભસૂરીશ્વરજી મ.સા.ના શ્રમાણ-શ્રમાણી સમુદાયની જ્ઞાનરસિકતા અને સાહિત્ય પ્રકાશન પ્રત્યેનો જબ્બર પુરુષાર્થ સાથે આ “કેશરસૂરિ સ્વાધ્યાય તીર્થ”નું દેવવિમાનતુલ્ય નિર્માણ થયેલ છે.

જેના વિવિધ ગગનચુંબી શિખર બનશે જેમાં સ્મરણ, પ્રકરણો, શતકો, અષ્ટકો, શ્રમાણક્રિયાના સૂત્રો, દેવવંદનો, અન્ય ઘણી માહિતીથી ભરપૂર પ્રસ્તુત ગ્રંથમાં છન્નસ્થ અવસ્થાના યોગે પ્રકૃશુદ્ધિ કરતા કોઈ પ્રેસ દોષ અથવા અમારાથી કંઈપણ ક્ષતિ રહી ગઈ હોય તો ત્રિવિધે ત્રિવિધે મિચ્છામિદુક્કડમ્...

અનુક્રમણિકા

શ્રીમદ્ભાસ્વાતિવાચકવિરચિતઃ ॥ પ્રશમરતિઃ પ્રકરણ ॥

૧. પીઠબંધ અધિકાર	૯
૨. કષાય અધિકાર	૧૦
૩. કર્મ અધિકાર	૧૨
૪. ઇન્દ્રિયવિષય અધિકાર	૧૨
૫. દોષવિનાશ ઉપાય અધિકાર	૧૪
૬. વિનય અધિકાર	૧૫
૭. મદ્દ અધિકાર	૧૬
૮. ઇન્દ્રિય જય અધિકાર	૧૮
૯. આચાર અધિકાર	૧૯
૧૦. કલ્પ્યાકલ્પ્ય અધિકાર	૨૧
૧૧. ભાવના અધિકાર	૨૨
૧૨. ધર્મ અધિકાર	૨૪
૧૩. ધર્મકથા અધિકાર	૨૫
૧૪. નવતત્ત્વ અધિકાર	૨૬
૧૫. મોક્ષ સાધન અધિકાર	૨૯
૧૬. પ્રશમસુખ અધિકાર	૩૦
૧૭. શીલાંગ અધિકાર	૩૧
૧૮. ધ્યાન અધિકાર	૩૧
૧૯. ક્ષપકશ્રેણિ અધિકાર	૩૧
૨૦. સમુદ્ઘાત અધિકાર	૩૩

૨૧. યોગનિરોધ અધિકાર	૩૪
૨૨. શૈલેશીકરણ અધિકાર	૩૪
૨૩. શિવગમન અધિકાર	૩૫
૨૪. સાધુધર્મ ફળ અધિકાર	૩૬
૨૫. ગૃહસ્થધર્મ ફળ અધિકાર	૩૬
૨૬. સજ્જન પ્રાર્થના અધિકાર	૩૭
૨૭. વક્તા બનવા માટેની યોગ્યતા અને તેની ચાવીઓ	૩૮

શ્રીમદ્ભાસ્વાતિવાચકવિરચિતઃ

॥ પ્રશમરતિઃ પ્રકરણ ॥

(૧) પીઠબંધ અધિકાર

નાભેયાઘાઃ સિદ્ધાર્થ-રાજસૂનુચરમાશ્વરમદેહાઃ ।
પચ્ચ નવ દશ ચ દશવિધ-ધર્મવિધિવિદો જયન્તિ જિનાઃ ॥૧॥
જિનસિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયાન્, પ્રણિપત્ય સર્વસાધૂંશ્ચ ।
પ્રશમરતિસ્થૈર્યાર્થ, વક્ષ્યે જિનશાસનાત્કિઞ્ચિત્ ॥૨॥
યદાપ્યનન્તગમપ-ર્યાયાર્થહેતુનયશબ્દરત્નાઢ્યમ્ ।
સર્વજ્ઞશાસનપુરં, પ્રવેષ્ટુમબહુશ્રુતૈર્દુઃખમ્ ॥૩॥
શ્રુતબુદ્ધિવિભવપરિહીણકસ્તથાપ્યહમશક્તિમવિચિન્ત્ય ।
દ્રમક ઇવાવયવોઽઘ્નક - મન્વેષ્ટું તત્પ્રવેશેષ્સુઃ ॥૪॥
બહુભિર્જિનવચનાર્ણવપારગતૈઃ કવિવૃષૈર્મહામતિભિઃ ।
પૂર્વમનેકાઃ પ્રથિતાઃ, પ્રશમજનનશાસ્ત્રપદ્ધતયઃ ॥૫॥
તાભ્યો વિસૃતાઃ શ્રુતવાક્-પુલાકિકાઃ પ્રવચનાશ્રિતાઃ કાશ્ચિત્ ।
પારમ્પર્યાદુચ્છેષિકાઃ, કૃપાણકેન સંહત્ય ॥૬॥
તદ્ભક્તિબલાર્પિતયા, મયાપ્યવિમલાલ્પયા સ્વમતિશક્ત્યા ।
પ્રશમેષ્ટતયાનુસૃતા, વિરાગમાર્ગૈકપદ્ધિકેયમ્ ॥૭॥
યદાપ્યવગીતાર્થા, ન વા કઠોરપ્રકૃષ્ટભાવાર્થા ।
સદ્ધિસ્તથાપિ મય્યનુ-કમ્પૈકરસૈરનુગ્રાહ્યા ॥૮॥
કોડત્ર નિમિત્તં વક્ષ્યતિ, નિસર્ગમતિસુનિપુણોડપિ વાઘન્યત્ ।
દોષમલિનેડપિ સન્તો, યદ્ ગુણસારગ્રહણદક્ષાઃ ॥૯॥
સદ્ધિભ્લઃ સુપરિગૃહીતં, યત્કિઞ્ચિદપિ પ્રકાશતાં યાતિ ।
મલિનોડપિ યથા હરિણઃ, પ્રકાશતે પૂર્ણચન્દ્રસ્થઃ ॥૧૦॥

બાલસ્ય યથા વચનં, કાહલમપિ શોભતે પિતૃસકાશો ।
 તદ્વત્સજ્જનમધ્યે, પ્રલપિતમપિ સિદ્ધિમુપયાતિ ॥૧૧॥
 યે તીર્થકૃતપ્રાણીતા, ભાવાસ્તદનન્તરૈશ્ચ પરિકથિતાઃ ।
 તેષાં બહુશોડધ્યનુકીર્તનં ભવતિ પુષ્ટિકરમેવ ॥૧૨॥
 યદ્વદ્વિષઘાતાર્થ, મન્ત્રપદે ન પુનરુક્તદોષોડસ્તિ ।
 તદ્વદ્રાગવિષઘનં, પુનરુક્તમદ્દુષ્ટમર્થપદમ્ ॥૧૩॥
 યદ્દદુપયુક્તપૂર્વમપિ, ભૈષજં સેવ્યતેડર્તિનાશાય ।
 તદ્વદ્રાગાર્તિહરં, બહુશોડધ્યનુયોજ્યમર્થપદમ્ ॥૧૪॥
 વૃત્ત્યર્થં કર્મ યથા, તદેવ લોકઃ પુનઃ પુનઃ કુરુતે ।
 એવં વિરાગવાર્તા-હેતુરપિ પુનઃ પુનશ્ચિન્ત્યઃ ॥૧૫॥
 દૃઢતામુપૈતિ વૈરાગ્ય-ભાવના યેન યેન ભાવેન ।
 તસ્મિન્સ્તસ્મિન્ કાર્યઃ, કાયમનોવાગ્ભિરભ્યાસઃ ॥૧૬॥
 માધ્યસ્થ્યં વૈરાગ્યં, વિરાગતા શાન્તિરુપશમઃ પ્રશમઃ ।
 દોષક્ષયઃ કષાય-વિજયશ્ચ વૈરાગ્યપર્યાયાઃ ॥૧૭॥
 ઇચ્છા મૂચ્છા કામઃ, સ્નેહો ગાઢ્ય મમત્વમભિનન્દઃ ।
 અભિલાષ ઇત્યનેકાનિ, રાગપર્યાયવચનાનિ ॥૧૮॥
 ઇર્ષ્યા રોષો દોષો, દ્વેષઃ પરિવાદમત્સરાસૂયાઃ ।
 વૈરપ્રચારુનાઘા, નૈકે દ્વેષસ્ય પર્યાયાઃ ॥૧૯॥

(૨) કષાય અધિકાર

રાગદ્વેષપરિગતો, મિથ્યાત્વોપહતકલુષયા દૃષ્ટ્યા ।
 પચ્યાસ્રવમલબહુલા-ર્તરૌદ્રતીવ્રાભિસન્ધાનઃ ॥૨૦॥
 કાર્યાકાર્યવિનિશ્ચય-સંકલેશવિશુદ્ધિલક્ષણૈર્મૂઢઃ ।
 આહારભયપરિગ્રહ-મૈથુનસંજ્ઞાકલિગ્રસ્તઃ ॥૨૧॥

કિલિષ્ટાષ્ટકર્મબન્ધન-બદ્ધનિકાયિતગુરુર્ગતિશતેષુ ।
 જન્મમરણૈરજસ્રં, બહુવિધપરિવર્તનાભ્રાન્તઃ ॥૨૨॥
 દુઃખસહસ્રનિરન્તર-ગુરુભારાક્રાન્તકર્ષિતઃ કરુણઃ ।
 વિષયસુખાનુગતતૃષ્ણઃ, કષાયવક્તવ્યતામેતિ ॥૨૩॥
 સ ક્રોધમાનમાયા-લોભૈરતિદુર્જયૈઃ પરામૃષ્ટઃ ।
 પ્રાપ્નોતિ યાનનર્થાન્, કસ્તાનુદેષ્ટુમપિ શક્તઃ ॥૨૪॥
 ક્રોધાત્પ્રીતિવિનાશં, માનાદ્વિનયોપઘાતમાપ્નોતિ ।
 શાઠ્યાત્પ્રત્યયહાનિઃ, સર્વગુણવિનાશનં લોભાત્ ॥૨૫॥
 ક્રોધઃ પરિતાપકરઃ, સર્વસ્યોદ્વેગકારકઃ ક્રોધઃ ।
 વૈરાનુષઙ્ગજનકઃ ક્રોધઃ, ક્રોધઃ સુગતિહન્તા ॥૨૬॥
 શ્રુતશીલવિનયસન્દૂષણસ્ય, ધર્મર્થકામવિઘ્નસ્ય ।
 માનસ્ય ક્રોડવકાશં, મુહૂર્તમપિ પાણ્ડિતો દદ્યાત્ ॥૨૭॥
 માયાશીલઃ પુરુષો, યદપિ ન કરોતિ કિઞ્ચિદપરાધમ્ ।
 સર્પ ઇવાવિશ્વાસ્યો, ભવતિ તથાપ્યાત્મદોષહતઃ ॥૨૮॥
 સર્વવિનાશાશ્રયિણઃ, સર્વવ્યસનૈકરાજમાર્ગસ્ય ।
 લોભસ્ય ક્રો મુખગતઃ, ક્ષણમપિ દુઃખાન્તરમુપેયાત્ ॥૨૯॥
 એવં ક્રોધો માનો, માયા લોભશ્ચ દુઃખહેતુત્વાત્ ।
 સત્વાનાં ભવસંસાર-દુર્ગમાર્ગપ્રાણેતારઃ ॥૩૦॥
 મમકારાહઙ્કારાવેષાં, મૂલં પદદ્વયં ભવતિ ।
 રાગદ્વેષાવિત્યપિ, તસ્યૈવાન્યસ્તુ પર્યાયઃ ॥૩૧॥
 માયાલોભકષાય-શ્ચેત્યેતદ્રાગસંશિતં દ્વન્દ્વમ્ ।
 ક્રોધો માનશ્ચ પુનર્દોષ, ઇતિ સમાસનિર્દિષ્ટઃ ॥૩૨॥

(૩) કર્મ અધિકાર

મિથ્યાદૃષ્ટ્યવિરમાણ-પ્રમાદયોગાસ્તયોર્બલં દૃષ્ટમ્ ।
 તદ્દુપગૃહીતાવષ્ટવિધ-કર્મબન્ધસ્ય હેતૂ તૌ ॥૩૩॥
 સ જ્ઞાનદર્શનાવરણ-વેદ્યમોહાયુષાં તથા નામ્નઃ ।
 ગોત્રાન્તરાયયોશ્ચેતિ, કર્મબન્ધોઽષ્ટધા મૌલઃ ॥૩૪॥
 પચ્ચનવદ્વ્યષ્ટાવિંશતિક-શ્ચતુઃષટ્કસમગુણભેદઃ ।
 દ્વિપચ્ચભેદ ઇતિ, સપ્તનવતિભેદાસ્તથોત્તરતઃ ॥૩૫॥
 પ્રકૃતિરિયમનેકવિધા, સ્થિત્યનુભાવપ્રદેશતસ્તસ્યાઃ ।
 તીવ્રો મન્દો મધ્ય ઇતિ, ભવતિ બન્ધોદયવિશેષઃ ॥૩૬॥
 તત્ર પ્રદેશબન્ધો, યોગાત્તદનુભવનં કષાયવશાત્ ।
 સ્થિતિપાકવિશેષસ્તસ્ય, ભવતિ લેશ્યાવિશેષેણ ॥૩૭॥
 તાઃ કૃષ્ણનીલકાપોત-તૈજસીપદ્મશુક્લનામાનઃ ।
 શ્લેષ ઇવ વર્ણબન્ધસ્ય, કર્મબન્ધસ્થિતિવિધાત્ર્યઃ ॥૩૮॥

(૪) ઇન્દ્રિયવિષય અધિકાર

કર્મોદયાદ્ભવગતિ, ભવગતિમૂલા શરીરનિર્વૃત્તિઃ ।
 દેહાદિન્દ્રિયવિષયા, વિષયનિમિત્તે ચ સુખદુઃખે ॥૩૯॥
 દુઃખદ્વિટ્ સુખલિપ્સુ, મોહાન્ધત્વાદદૃષ્ટગુણદોષઃ ।
 યાં યાં કરોતિ ચેષ્ટાં, તયા તયા દુઃખમાદત્તે ॥૪૦॥
 કલરિભિતમધુરગાન્ધર્વ-તૂર્યયોષિદ્વિભૂષણરવાદૈઃ ।
 શ્રોતાવબદ્ધહૃદયો, હરિણ ઇવ વિનાશમુપયાતિ ॥૪૧॥
 ગતિવિભ્રમેક્ષિતાકાર-હાસ્યલીલાકટાક્ષવિક્ષિપ્તઃ ।
 રુપાવેશિતયક્ષુઃ, શલભ ઇવ વિપદ્યતે વિવશઃ ॥૪૨॥

સ્નાનાઙ્ગરાગવર્તિક-વાર્ણકધૂપાધિવાસપટવાસૈઃ ।
 ગન્ધભ્રમિતમનસ્કો, મધુકર ઇવ નાશમુપયાતિ ॥૪૩॥
 મિષ્ટાન્નપાનમાંસૌદ-નાદિમધુરરસવિષયગૃહ્ણાત્મા ।
 ગલયન્ત્રપાશબદ્ધો, મીન ઇવ વિનાશમુપયાતિ ॥૪૪॥
 શયનાસનસમ્બાધન-સુરતસ્નાનાનુલેપનાસકતઃ ।
 સ્પર્શવ્યાકુલિતમતિ-ગજેન્દ્ર ઇવ બદ્ધયતે મૂઢઃ ॥૪૫॥
 એવમનેકે દોષાઃ, પ્રાણૈશિષ્ટૈષ્ટદૃષ્ટિયેષ્ટાનામ્ ।
 દુર્નિયમિતેન્દ્રિયાણાં, ભવન્તિ બાધાકરા બહુશઃ ॥૪૬॥
 એકૈકવિષયસંજ્ઞાદ્, રાગદ્વેષાતુરા વિનષ્ટાસ્તે ।
 કિં પુનરનિયમિતાત્મા, જીવઃ પચ્યેન્દ્રિયવશાર્તઃ ॥૪૭॥
 ન હિ સોડસ્તીન્દ્રિયવિષયો, યેનાભ્યસ્તેન નિત્યતૃષ્ટિતાનિ ।
 તૃપ્તિં પ્રાપ્નુયુરક્ષાણ્ય-નેકમાર્ગપ્રલીનાનિ ॥૪૮॥
 કશ્ચિદ્દુઃખોડપિ વિષયઃ, પરિણામવશાત્પુનર્ભવત્યશુભઃ ।
 કશ્ચિદ્દુઃખોડપિ ભૂત્વા, કાલેન પુનઃ શુભીભવતિ ॥૪૯॥
 કારણવશેન યદ્યત્, પ્રયોજનં જાયતે યથા યત્ર ।
 તેન તથા તં વિષયં, શુભમશુભં વા પ્રકલ્પયતિ ॥૫૦॥
 અન્યેષાં યો વિષયઃ, સ્વાભિપ્રાયેણ ભવતિ પુષ્ટિકરઃ ।
 સ્વમતિવિકલ્પાભિરતા-સ્તમેવ ભૂયો દ્વિષન્ત્યન્યે ॥૫૧॥
 તાનેવાર્થાન્દ્વિષત-સ્તાનેવાર્થાન્પ્રલીયમાનસ્ય ।
 નિશ્ચયતોડસ્યાનિષ્ટં, ન વિઘટે કિંચિદિષ્ટં વા ॥૫૨॥
 રાગદ્વેષોપહતસ્ય, કેવલં કર્મબન્ધ એવાસ્ય ।
 નાન્યઃ સ્વલ્પોપિ ગુણોડસ્તિ, યઃ પરત્રેહ ચ શ્રેયાન્ ॥૫૩॥

યસ્મિન્નિન્દ્રિયવિષયે, શુભમશુભં વા નિવેશયતિ ભાવમ્ ।
 રક્તો વા દ્વિષ્ટો વા, સ બન્ધહેતુર્ભવતિ તસ્ય ॥૫૪॥
 સ્નેહાભ્યક્તશરીરસ્ય, રેણુના શ્લિષ્યતે યથા ગાત્રમ્ ।
 રાગદ્વેષાકિલનસ્ય, કર્મબન્ધો ભવત્યેવમ્ ॥૫૫॥
 એવં રાગદ્વેષૌ, મોહો મિથ્યાત્વમવિરતિશ્ચૈવ ।
 એભિઃ પ્રમાદયોગા-નુગૈઃ સમાદીયતે કર્મ ॥૫૬॥
 કર્મભયઃ સંસારઃ, સંસારનિમિત્તકં પુનર્દુઃખમ્ ।
 તસ્માદ્રાગદ્વેષા-દયસ્તુ ભવસન્તતેર્મૂલમ્ ॥૫૭॥

(૫) દોષવિનાશ ઉપાય અધિકાર

એતદોષમહાસ-ઞ્ચયજાલં શક્યમપ્રમત્તેન ।
 પ્રશમસ્થિતેન ઘન-મપ્યુદ્વેષ્ટયિતું નિરવશેષમ્ ॥૫૮॥
 અસ્ય તુ મૂલનિબન્ધં, જ્ઞાત્વા તચ્છેદનોદ્યમપરસ્ય ।
 દર્શનચારિત્રતપઃ-સ્વાધ્યાયધ્યાનયુક્તસ્ય ॥૫૯॥
 પ્રાણવધાનૃતભાષણ-પરધનમૈથુનમમત્ત્વવિરતસ્ય ।
 નવકોટ્યુદ્ગમશુદ્ધો-ઞ્ચમાત્રયાત્રાધિકારસ્ય ॥૬૦॥
 જિનભાષિતાર્થસદ્ભાવ-ભાવિનો વિદિતલોકતત્ત્વસ્ય ।
 અષ્ટાદશશીલાઙ્ગ-સહસ્રધારણકૃતપ્રતિજ્ઞસ્ય ॥૬૧॥
 પરિણામમપૂર્વમુપાગતસ્ય, શુભભાવનાધ્યવસિતસ્ય ।
 અન્યોઽન્યમુત્તરોત્તર-વિશેષમભિપશ્યતઃ સમયે ॥૬૨॥
 વૈરાગ્યમાર્ગસંપ્રસ્થિતસ્ય, સંસારવાસચકિતસ્ય ।
 સ્વહિતાર્થાભિરતમતેઃ, શુભેયમુત્પદ્યતે ચિન્તા ॥૬૩॥
 ભવકોટીભિરસુલભં, માનુષ્યં પ્રાપ્ય કઃ પ્રમાદો મે ।
 ન ચ ગતમાયુર્ભૂયઃ, પ્રત્યેત્યપિ દેવરાજસ્ય ॥૬૪॥

आरोग्यायुर्बलसमुद्यया-श्चला वीर्यमनियतं धर्मे ।
तल्लब्ध्वा हितकार्ये, मयोद्यमः सर्वथा कार्यः ॥६५॥

(६) विनय अधिकार

शास्त्रागमादृते न हितमस्ति, न यः शास्त्रमस्ति विनयमृते ।
तस्माच्छास्त्रागमलिप्सुना, विनीतेन भवितव्यम् ॥६६॥
कुलरूपवयनयौवन-धनमित्रैश्वर्यसंपदपि पुंसां ।
विनयप्रशमविहीना, न शोभते निर्जलेव नदी ॥६७॥
न तथा सुमहाध्वैरपि, वस्त्राभरणैरलङ्कृतो भ्राता ।
श्रुतशीलमूलनिकषो, विनीतविनयो यथा भ्राता ॥६८॥
गुर्वपि यस्मा-च्छास्त्रारम्भा भवन्ति सर्वेऽपि ।
तस्माद् गुर्वाराधन-परेण हितकाङ्क्षिणा भाव्यम् ॥६९॥
धन्यस्योपरि निपत-त्यहितसमायरगुधर्मनिर्वापी ।
गुरुवदनमलयनिःसृतो, वयनसरसयन्दनस्पर्शः ॥७०॥
दृष्टप्रतिकारौ माता-पितरौ स्वामी गुरुश्च लोकेऽस्मिन् ।
तत्र गुरुरिहामुत्र यः सुदृष्टरतरप्रतीकारः ॥७१॥
विनयफलं शुश्रूषा, गुरुशुश्रूषाफलं श्रुतज्ञानम् ।
ज्ञानस्य फलं विरति-विरतिफलं याश्रवनिरोधः ॥७२॥
संवरफलं तपोबल-मथ तपसो निर्जरा फलं दृष्टम् ।
तस्मात्क्रियानिवृत्तिः, क्रियानिवृत्तेरयोगित्वम् ॥७३॥
योगनिरोधाद्भव-संततिक्षयः संततिक्षयान्मोक्षः ।
तस्मात्कल्याणानां, सर्वेषां भाजनं विनयः ॥७४॥
विनयव्यपेतमनसो, गुरुविद्वत्साधुपरिभवनशीलाः ।
त्रुटिमात्रविषयसङ्गा-दजरामरवन्निरुद्धिग्न्याः ॥७५॥

કેચિત્સાતદ્વિરસા-તિગૌરવાત્સાંપ્રતેક્ષિણઃ પુરુષાઃ ।
 મોહાત્સમુદ્રવાયસ-વદામિષપરા વિનશ્યન્તિ ॥૭૬॥
 તે જાત્યહેતુદૃષ્ટાન્ત-સિદ્ધમવિરુદ્ધમજરમભયકરમ્ ।
 સર્વજવાગ્રસાયન-મુપનીતં નાભિનન્દન્તિ ॥૭૭॥
 યદ્વત્કશ્ચિત્ ક્ષીરં, મધુશર્કરયા સુસંસ્કૃતં હ્રદમ્ ।
 પિત્તાદિતેન્દ્રિયત્વાદ્, વિતથમતિર્મન્યતે કટુકમ્ ॥૭૮॥
 તદ્વન્નિશ્ચયમધુરમ-નુકમ્પયા સદ્વિરભિહિતં પથ્યમ્ ।
 તથ્યમવમન્યમાના, રાગદ્વેષોદયોદ્વૃત્તાઃ ॥૭૯॥
 જાતિકુલરુપબલ-લાભબુદ્ધિવાલ્લભ્યકશ્રુતમદાન્ધાઃ ।
 કલીબાઃ પરત્ર ચેહ, હિતમપ્યર્થં ન પશ્યન્તિ ॥૮૦॥

(૭) મદ અધિકાર

જ્ઞાત્વા ભવપરિવર્તે, જાતીનાં કોટીશતસહસ્રેષુ ।
 હીનોત્તમમધ્યત્વં, કો જાતિમદં બુધઃ કુર્યાત્ ॥૮૧॥
 નૈકાજ્જાતિવિશેષા-નિન્દ્રિયનિર્વૃત્તિપૂર્વકાન્સત્ત્વાઃ ।
 કર્મવશાદ્ગચ્છન્ત્યત્ર, કસ્ય કા શાશ્વતા જાતિઃ ॥૮૨॥
 રુપબલશ્રુતમતિ-શીલવિભવપરિવર્જિતાંસ્તથા દૃષ્ટ્વા ।
 વિપુલકુલોત્પન્નાનપિ, નનુ કુલમાનઃ પરિત્યાજ્યઃ ॥૮૩॥
 યસ્યાશુદ્ધં શીલં, પ્રયોજનં તસ્ય કિં કુલમદેન ।
 સ્વગુણાભ્યલકૃતસ્ય હિ, કિં શીલવતઃ કુલમદેન ॥૮૪॥
 કઃ શુક્રશોણિતસમુદ્-ભવસ્ય સતતં યયાપયયિકસ્ય ।
 રોગજરાપાશ્રયિણો, મદાવકાશોઽસ્તિ રૂપસ્ય ॥૮૫॥
 નિત્યં પરિશીલનીયે, ત્વઙ્માંસાચ્છાદિતે કલુષપૂર્ણે ।
 નિશ્ચયવિનાશધર્મિણિ, રુપે મદકારણં કિં સ્યાત્ ॥૮૬॥

बलसमुद्भितोऽपि यस्मान्नरः क्षणेन विबलत्वमुपयाति ।
 बलहीनोऽपि य बलवान्, संस्कारवशात्पुनर्भवति ॥८७॥
 तस्मादनियतत्वात्, बलस्य सम्यग्विभाव्य बुद्धिबलात् ।
 मृत्युबले याबलतां, न महं कुर्याद् बलेनापि ॥८८॥
 उदयोपशमनिमित्तौ, लाभालाभावनित्यकौ मत्वा ।
 नालाभे वैकल्यं, न य लाभे विस्मयः कार्यः ॥८९॥
 परशक्त्यभिप्रासादा-त्मकेन किञ्चिदुपयोगयोग्येन ।
 विपुलेनापि यतिवृषा, लाभेन महं न गच्छन्ति ॥९०॥
 ग्रहणोद्ग्राहणवृत्ति-विचारणार्थावधारणाद्येषु ।
 बुद्धयङ्गविधिकल्पे-ष्वनन्तपर्यायवृद्धेषु ॥९१॥
 पूर्वपुरुषसिंहानां, विज्ञानातिशयसागरानन्त्यम् ।
 श्रुत्वा सांप्रतपुरुषाः, कथं स्वबुद्ध्या महं यान्ति ॥९२॥
 द्रमकैरिव यादृक्कर्मक-मुपकारनिमित्तकं परजनस्य ।
 कृत्वा यद्वाल्गल्यक-मवाप्यते को महस्तेन ॥९३॥
 गर्वं परप्रसादा-त्मकेन वाल्गल्यकेन यः कुर्यात् ।
 तं वाल्गल्यकविगमे, शोकसमुदयः परामृशति ॥९४॥
 भाषतुषोपाभ्यानं, श्रुतपर्यायप्रज्ञपाशां यैव ।
 श्रुत्वातिविस्मयकरं य, विकराणं स्थूलभद्रमुनेः ॥९५॥
 संपर्कोद्यमसुलभं, यरणकरणसाधकं श्रुतज्ञानम् ।
 लब्ध्वा सर्वं महदुरं, तेनैव महः कथं कार्यः ॥९६॥
 अत्रेषु महस्थानेषु, निश्चये न य गुणोऽस्ति कश्चिदपि ।
 केवलमुन्मादः, स्वहृदयस्य संसारवृद्धिश्च ॥९७॥

જાત્યાદિમદોન્મત્તઃ, પિશાયવદ્ ભવતિ દુઃખિતશ્ચેહ ।
 જાત્યાદિહીનતાં પર-ભવે ચ નિઃસંશયં લભતે ॥૮૮॥
 સર્વમદ્ધસ્થાનાનાં, મૂલોદ્ધાતાર્થિના સદા યતિના ।
 આત્મગુણૈરુત્કર્ષઃ પરપરિવાદશ્ચ સંત્યાજ્યઃ ॥૮૯॥
 પરપરિભવપરિવાદા-દાત્મોત્કર્ષાય્ય બધ્યતે કર્મ ।
 નીચૈર્ગોત્રં પ્રતિભવ-મનેકભવકોટિદુર્મોચમ્ ॥૧૦૦॥
 કર્મોદયનિર્વૃત્તં, હીનોત્તમમધ્યમં મનુષ્યાણામ્ ।
 તદ્વિધમેવ તિરશ્ચાં, યોનિવિશેષાન્તરવિભક્તમ્ ॥૧૦૧॥
 દેશકુલદેહવિજ્ઞા-નાયુર્બલભોગભૂતિવૈષમ્યમ્ ।
 દૃષ્ટ્વા કથમિહ વિદુષાં, ભવસંસારે રતિર્ભવતિ ॥૧૦૨॥

(૮) ઈન્દ્રિય જય અધિકાર

અપરિગણિતગુણદોષઃ, સ્વપરોભયબાધકો ભવતિ યસ્માત્ ।
 પચ્ચેન્દ્રિયબલવિબલો, રાગદ્વેષોદયનિબદ્ધઃ ॥૧૦૩॥
 તસ્માદ્રાગદ્વેષત્યાગે, પચ્ચેન્દ્રિયપ્રશમને ચ ।
 શુભપરિણામાવસ્થિતિ-હેતોર્યત્નેન ઘટિતવ્યમ્ ॥૧૦૪॥
 તત્કથમનિષ્ટવિષયા-ભિકાક્ષિણા ભોગિના વિયોગો વૈ ।
 સુવ્યાકુલહૃદયેનાપિ, નિશ્ચયેનાગમઃ કાર્યઃ ॥૧૦૫॥
 આદાવત્યભ્યુદયા, મધ્યે શૃંગારહાસ્યદીપ્તરસાઃ ।
 નિકષે વિષયા બીભત્સ-કરુણાલજ્જાભયપ્રાયાઃ ॥૧૦૬॥
 યદપિ નિષેવ્યમાણા, મનસઃપરિતુષ્ટિકારકા વિષયાઃ ।
 કિમ્પાકફલાદનવદ્, ભવન્તિ પશ્ચાદતિદુરન્તાઃ ॥૧૦૭॥
 યદ્વચ્છાકાષ્ટાદશ-મત્રં બહુભક્ષ્યપેયવત્સ્વાદુ ।
 વિષસંયુક્તં ભુક્તં, વિપાકકાલે વિનાશયતિ ॥૧૦૮॥

તદ્દદુપચારસંભૂત-રમ્યક્રારાગરસસેવિતા વિષયાઃ ।
ભવશતપરમ્પરાસ્વપિ, દુઃખવિપાકાનુબન્ધકરાઃ ॥૧૦૯॥
અપિ પશ્યતાં સમક્ષં, નિયતમનિયતં પદે પદે મરણમ્ ।
યેષાં વિષયેષુ રતિ-ભવતિ ન તાન્માનુષાન્ગણયેત્ ॥૧૧૦॥
વિષયપરિણામનિયમો, મનોડનુકૂલવિષયેષ્વનુપ્રેક્ષ્યઃ ।
દ્વિગુણોડપિ ચ નિત્યમનુ-ગ્રહોડનવદ્યશ્ચ સગ્નિચિન્ત્યઃ ॥૧૧૧॥

(૯) આચાર અધિકાર

ઇતિ ગુણદોષવિષયાસિ-દર્શનાદ્વિષયમૂર્છિતો હ્યાત્મા ।
ભવપરિવર્તનભીરુભિ-રાચારમવેક્ષ્ય પરિરક્ષ્યઃ ॥૧૧૨॥
સમ્યક્ત્વજ્ઞાનચારિત્ર-તપોવીર્યાત્મકો જિનૈઃ પ્રોક્તઃ ।
પચ્ચવિદ્યોડયં વિધિવત્, સાધ્વાચારઃ સમનુગમ્યઃ ॥૧૧૩॥
ષડ્જીવકાયયતના, લૌકિકસન્તાનગૌરવત્યાગઃ ।
શીતોષ્ણાદિપરીષદ-વિજયઃ સમ્યક્ત્વમવિક્રમ્યમ્ ॥૧૧૪॥
સંસારાદુદ્ધેગઃ, ક્ષપણોપાયશ્ચ કર્મણાં નિપુણઃ ।
વૈયાવૃત્યોદ્યોગ-સ્તપોવિધિર્યોષિતાં ત્યાગઃ ॥૧૧૫॥
વિધિના ભૈક્ષ્યગ્રહણં, સ્ત્રીપશુપાણડકવિવર્જિતા શય્યા ।
ઇર્યાભાષામ્બર-ભાજનૈષણાવગ્રહાઃ શુદ્ધાઃ ॥૧૧૬॥
સ્થાનનિષદ્યાવ્યુત્સર્ગ-શબ્દરુપક્રિયાઃપરાન્યોડન્યાઃ ।
પચ્ચમહાવ્રતદાઢ્યં, વિમુક્તતા સર્વસંજ્ઞેભ્યઃ ॥૧૧૭॥
સાધ્વાચારઃ ખલ્વય-મષ્ટાદશપદસહસ્રપરિપકિતઃ ।
સમ્યગનુપાલ્યમાનો, રાગાદીન્મૂલતો હન્તિ ॥૧૧૮॥
આચારાધ્યયનોક્તાર્થ-ભાવનાચરણગુમહદયસ્ય ।
ન તદસ્તિ કાલવિવરં, યત્ર ક્વચનાભિભવનં સ્યાત્ ॥૧૧૯॥

પૈશાચિકમાખ્યાનં, શ્રુત્વા ગોપાયનં ચ કુલવધ્વાઃ ।
 સંયમયોગૈરાત્મા, નિરન્તરં વ્યાપૃતઃ કાર્યઃ ॥૧૨૦॥
 ક્ષણવિપરિણામધર્મા, મર્ત્યાનામૃદ્ધિસમુદયાઃ સર્વે ।
 સર્વે ચ શોકજનકાઃ, સંયોગા વિપ્રયોગાન્તાઃ ॥૧૨૧॥
 ભોગસુખૈઃ કિમનિત્યૈર્ભયબહુલૈઃ કાઙ્ક્ષિતૈઃ પરાયત્તૈઃ ।
 નિત્યમભયમાત્મસ્થં, પ્રશમસુખં તત્ર યતિતવ્યમ્ ॥૧૨૨॥
 યાવત્સ્વવિષયલિપ્સો-રક્ષસમૂહસ્ય ચેષ્ટયતે તુષ્ઠૌ ।
 તાવત્તસ્યૈવ જયે, વરતરમશઠં કૃતો યત્નઃ ॥૧૨૩॥
 યત્સર્વવિષયકાઙ્ક્ષો-દ્ભવં સુખં પ્રાપ્યતે સરાગેણ ।
 તદનન્તકોટિગુણિતં, મુઘૈવ લભતે વિગતરાગઃ ॥૧૨૪॥
 ઇષ્ટવિયોગાપ્રિય-સંપ્રયોગકાઙ્ક્ષાસમુદ્ભવં દુઃખમ્ ।
 પ્રાપ્નોતિ યત્સરાગો, ન સંસ્પૃશતિ તદ્વિગતરાગઃ ॥૧૨૫॥
 પ્રશમિતવેદકષાયસ્ય, હાસ્યરત્યરતિશોકનિભૃતસ્ય ।
 ભયકૃત્સાનિરભિભવસ્ય, યત્સુખં તત્કૃતોઽન્યેષામ્ ॥૧૨૬॥
 સમ્યગ્દૃષ્ટિર્જાની, ધ્યાનતપોબલયુતોઽધ્યનુપશાન્તઃ ।
 તં લભતે ન ગુણં, યં પ્રશમગુણમુપાશ્રિતો લભતે ॥૧૨૭॥
 નૈવાસ્તિ રાજરાજસ્ય, તત્સુખં નૈવ દેવરાજસ્ય ।
 યત્સુખમિહૈવ સાધો-લોકવ્યાપારરહિતસ્ય ॥૧૨૮॥
 સંત્યજય લોકચિન્તા-માત્મપરિજ્ઞાનચિન્તનેઽભિરતઃ ।
 જિતલોભરોષમદનઃ, સુખમાસ્તે નિજર્વરઃ સાધુઃ ॥૧૨૯॥
 યા ચેહ લોકવાર્તા, શરીરવાર્તા તપસ્વિનાં યા ચ ।
 સદ્ધર્મચરણવાર્તા-નિમિત્તકં તદ્દ્વયમપીષ્ટમ્ ॥૧૩૦॥

લોકઃ ખલ્વાધારઃ, સર્વેષાં બ્રહ્મચારિણાં યસ્માત્ ।
 તસ્માદ્લોકવિરુદ્ધં, ધર્મવિરુદ્ધં ચ સંત્યાજ્યમ્ ॥૧૩૧॥
 દેહો નાસાધનકો, લોકાધીનાનિ સાધનાન્યસ્ય ।
 સદ્ધર્માનુપરોઘાત્ તસ્માદ્લોકોડભિગમનીયઃ ॥૧૩૨॥
 દોષેણાનુપકારી, ભવતિ પરો યેન યેન વિદ્વિષ્ટઃ ।
 સ્વયમપિ તદ્દોષપદં, સદા પ્રયત્નેન પરિહાર્યમ્ ॥૧૩૩॥

(૧૦) કલ્પ્યાકલ્પ્ય અધિકાર

પિણ્ડેષણાનિરુક્તઃ, કલ્પ્યાકલ્પ્યસ્ય યો વિધિઃ સૂત્રે ।
 ગ્રહણોપભોગનિયતસ્ય, તેન નૈવામયભયં સ્યાત્ ॥૧૩૪॥
 વ્રણલેપાક્ષોપાઙ્ગવ-દસઙ્ગયોગભરમાત્રયાત્રાર્થમ્ ।
 પત્રગા ઇવાભ્યવહરે-દાહારં પુત્રપલવચ્ચ ॥૧૩૫॥
 ગુણવદમૂર્ચ્છિતમનસા, તદ્વિપરીતમપિ ચાપ્રદુષ્ટેન ।
 દારૂપમધૃતિના ભવતિ, કલ્પ્યમાસ્વાધમાસ્વાધમ્ ॥૧૩૬॥
 કાલં ક્ષેત્રં માત્રાં, સાત્મ્યં દ્રવ્યગુરુલાઘવં સ્વબલમ્ ।
 જ્ઞાત્વા યોડભ્યવહાર્યં, ભુક્તે કિં ભેષજૈસ્તસ્ય ॥૧૩૭॥
 પિણ્ડઃ શય્યા વસ્ત્રૈ-ષણાદિ પાત્રૈષણાદિ યચ્ચાન્યત્ ।
 કલ્પ્યાકલ્પ્યં સદ્ધર્મ-દેહરક્ષાનિમિત્તોક્તમ્ ॥૧૩૮॥
 કલ્પ્યાકલ્પ્યવિધિજ્ઞઃ, સંવિગ્નસહાયકો વિનીતાત્મા ।
 દોષમલિનેડપિ લોકે, પ્રવિહરતિ મુનિર્નિરુપલેપઃ ॥૧૩૯॥
 યદ્વત્પક્ષાધારમપિ, પક્ષજં નોપલિખ્યતે તેન ।
 ધર્મોપકરણધૃતવપુ-રપિ સાધુરલેપકસ્તદ્વત્ ॥૧૪૦॥
 યદ્વતુરગઃ સત્સ્વ-ધ્યાભરણવિભૂષણેષ્વનભિષક્તઃ ।
 તદ્દદ્વપગ્રહવાનપિ, ન સઙ્ગમુપયાતિ નિર્ઘ્નથઃ ॥૧૪૧॥

ग्रन्थः कर्माष्टविधं, मिथ्यात्वाविरतिदृष्टयोगाख्य ।
 तज्जयहेतोर्शठं, संयतते यः स निर्ग्रन्थः ॥१४२॥
 यज्ज्ञानशीलतपसा-मुपग्रहं निग्रहं य द्रोषाणाम् ।
 कल्पयति निश्चये यत्, तत्कल्प्यमकल्प्यमवशेषम् ॥१४३॥
 यत्पुनरुपघातकरं, सम्यक्त्वज्ञानशीलयोगानाम् ।
 तत्कल्प्यमप्यकल्प्यं, प्रवयनकुत्साकरं यख्य ॥१४४॥
 किञ्चिदुद्धं कल्प्यम-कल्प्यं स्यात्स्यादकल्प्यमपि कल्प्यम् ।
 पिण्डः शय्या वस्त्रं, पात्रं वा भेषजाद्यं वा ॥१४५॥
 देशं कालं पुरुषमवस्थामुपयोगशुद्धिपरिणामान् ।
 प्रसमीक्ष्य भवति कल्प्यं, नैकान्तात्कल्पते कल्प्यम् ॥१४६॥
 तश्चिन्त्यं तद्भाष्यं, तत्कार्यं भवति सर्वथा यतिना ।
 नात्मपरोभयबाधक-मिह यत्परतश्च सर्वद्विभम् ॥१४७॥
 सर्वार्थेष्विन्द्रियसं-गतेषु वैराग्यमार्गविघ्नेषु ।
 परिसङ्ग्यान् कार्यं, कार्यं परमिच्छता नियतम् ॥१४८॥

(११) भावना अधिकार

भावयितव्यमनित्यत्व-मशरणात्वं तथैकतान्यत्वे ।
 अशुचित्वं संसारः, कर्मास्रवसंवरविधिश्च ॥१४९॥
 निर्जरणलोकविस्तर-धर्मस्वाभ्याततत्त्वचिन्ताश्च ।
 बोधेः सुदुर्लभत्वं य, भावना द्वादश विशुद्धाः ॥१५०॥
 षष्ठजनसंप्रयोगर्द्धि-विषयसुभसंपदस्तथारोग्यम् ।
 देहश्च यौवनं, जिवितं य सर्वाण्यनित्यानि ॥१५१॥
 जन्मजरामरणभयै-रभिद्रुते व्याधिवेदनाग्रस्ते ।
 जिनवरवयनादन्यत्र, नास्ति शरणं क्वचिद्लोके ॥१५२॥

એકસ્ય જન્મમરણે, ગતયશ્ચ શુભાશુભા ભવાવર્તે ।
 તસ્માદ્દાકાલિકહિત-મેકેનૈવાત્મનઃ કાર્યમ્ ॥૧૫૩॥
 અન્યોડહં સ્વજનાત્પરિ-જનાચ્ચ વિભવાચ્છરીરકાચ્ચેતિ ।
 યસ્ય નિયતા મતિરિયં, ન બાધતે તં હિ શોકકલિઃ ॥૧૫૪॥
 અશુચિકરણસામર્થ્યા-દાદ્યુત્તરકારણાશુચિત્વાચ્ચ ।
 દેહસ્યાશુચિભાવઃ, સ્થાને સ્થાને ભવતિ ચિન્ત્યઃ ॥૧૫૫॥
 માતા ભૂત્વા દુહિતા, ભગિની ભાર્યા ચ ભવતિ સંસારે ।
 વ્રજતિ સુતઃ પિતૃતાં, બ્રાતૃતાં પુનઃ શત્રુતાં ચૈવ ॥૧૫૬॥
 મિથ્યાદૃષ્ટિરવિરતઃ, પ્રમાદવાન્ યઃ કષાયદણ્ડરુચિઃ ।
 તસ્ય તથાસ્રવકર્માણિ, યતેત તન્નિગ્રહે તસ્માત્ ॥૧૫૭॥
 યા પુણ્યપાપયોરગ્રહણે, વાક્કાયમાનસી વૃત્તિઃ ।
 સુસમાહિતો હિતઃ, સંવરો વરદદેશિતશ્ચિન્ત્યઃ ॥૧૫૮॥
 યદ્વદ્દિશોષણદ્રુપ-ચિતોડપિ યત્નેન જીર્યતે દોષઃ ।
 તદ્વત્કર્મોપચિતં, નિર્જરયતિ સંવૃતસ્તપસા ॥૧૫૯॥
 લોકસ્યાધસ્તિર્થ-ગ્વિચિન્ત્યેદ્ધૃર્ધ્વમપિ ચ બાહુલ્યમ્ ।
 સર્વત્ર જન્મમરણે, રૂપિદ્રવ્યોપયોગાંશ્ચ ॥૧૬૦॥
 ધર્મોડયં સ્વાખ્યાતો, જગદ્વિતાર્થ જિનૈર્જિતારિગણૈઃ ।
 યેડત રતાસ્તે સંસાર-સાગરં લીલયોત્તીર્ણાઃ ॥૧૬૧॥
 માનુષ્યકર્મભૂમ્યાર્ય-દેશકુલકલ્પતાયુરુપલબ્ધૌ ।
 શ્રદ્ધાકથકશ્રવણેષુ, સત્સ્વપિ સુદુર્લભા બોધિઃ ॥૧૬૨॥
 તાં દુર્લભાં ભવશતૈ-ર્લબ્ધ્વાપ્યતિદુર્લભા પુનર્વિરતિઃ ।
 મોહાદ્રાગાત્કાપથ-વિલોકનાદ્ગૌરવવશાચ્ચ ॥૧૬૩॥

तत्प्राप्य विरतिरत्नं, विरागमार्गविजयो दुरधिगम्यः ।
 धन्द्रियकषायगौरव-परीषदुसपत्नविधुरेण ॥१६४॥
 तस्मात्परीषदेन्द्रिय-गौरवगणनायकान्कषायरिपून् ।
 क्षान्तिबलमार्दवार्जव-सन्तोषैः साधयेद्धीरः ॥१६५॥
 सञ्चिन्त्य कषायाणां-मुदयनिमित्तमुपशान्तिहेतुं य ।
 त्रिकरुणशुद्धमपि तयोः, परिहारासेवने कार्ये ॥१६६॥

(१२) धर्म अधिकार

सेव्यः क्षान्तिमार्दव-मार्जवशौचे य संयमत्यागौ ।
 सत्यतपोब्रह्माकि-ञ्चन्यानीत्येष धर्मविधिः ॥१६७॥
 धर्मस्य दया मूलं, न याक्षमावान्दयां समादत्ते ।
 तस्माद्यः क्षान्तिपरः, स साधयत्युत्तमं धर्मम् ॥१६८॥
 विनयायताश्च गुणाः, सर्वे विनयश्च मार्दवायतः ।
 यस्मिन्मार्दवमभिलं, स सर्वगुणभाक्त्वमाप्नोति ॥१६९॥
 नाऽनार्जवो विशुध्यति, न धर्मभाराधयत्यशुद्धात्मा ।
 धर्मादृते न मोक्षो, मोक्षात्परमं सुखं नान्यत् ॥१७०॥
 यद् द्रव्योपकरणभक्त-पानदेहाधिकारकं शौचम् ।
 तद्भवति भावशौचा-नुपरोधाद्यत्नतः कार्यम् ॥१७१॥
 पञ्चास्रवाद्विरमाणं, पञ्चेन्द्रियनिग्रहः कषायजयः ।
 दण्डत्रयविरतिश्चेति, संयमः सप्तदशभेदः ॥१७२॥
 बान्धवधनेन्द्रियसुख-त्यागात्यक्तभयविग्रहः साधुः ।
 त्यक्तात्मा निर्ग्रन्थ-स्त्यक्ताहङ्कारभमकारः ॥१७३॥
 अविसंवादनयोगः, कायमनोवागजिह्मता यैव ।
 सत्यं यतुर्विधं त-ञ्च जिनवरमतेऽस्ति नान्यत्र ॥१७४॥

अनशनमूनोदरता वृत्तेः, संक्षेपाणं रसत्यागः ।
 कायकलेशः संली-नतेति बाह्वं तपः प्रोक्तम् ॥१७५॥
 प्रायश्चित्तध्याने, वैयावृत्त्यविनयावथोत्सर्गः ।
 स्वाध्याय एति तपः, षट् प्रकारमभ्यन्तरं भवति ॥१७६॥
 द्विव्यात्कामरतिसुभ त्रिविधं त्रिविधेन विरतिरिति नवकम् ।
 औदारिकादपि तथा, तद् ब्रह्माष्टादशविकल्पम् ॥१७७॥
 अध्यात्मविदो मूर्खान्, परिग्रहं वार्णयन्ति निश्चयतः ।
 तस्माद्वैराग्येभ्यो-राकिञ्चन्यं परो धर्मः ॥१७८॥
 दशविधधर्मानुष्ठा-यिनः, सदा रागद्वेषमोहानाम् ।
 दृढरुढधनानामपि, भवत्युपशमोऽल्पकालेन ॥१७९॥
 भमकाराहुङ्कारत्यागा-दतिदुर्जयोद्धतप्रबलान् ।
 उन्ति परीषदुगौरव-कषायदण्डेन्द्रियव्यूहान् ॥१८०॥

(१३) धर्मकथा अधिकार

प्रवयनभक्तिः श्रुतसम्प-दुद्यमो व्यतिकरश्च संविग्नैः ।
 वैराग्यमार्गसिद्धभाव-भावधीस्थैर्यजनकानि ॥१८१॥
 आक्षेपाणीं विक्षेपाणीं, विमार्गबाधनसमर्थविन्यासाम् ।
 श्रोतृजनश्रोत्रमनः-प्रसादजननीं यथा जननीम् ॥१८२॥
 संवेदनीं य निर्वे-दनीं य धर्म्या कथां सदा कुर्यात् ।
 स्त्रीभक्तयोरजनपद-कथाश्च दूरात्परित्याज्याः ॥१८३॥
 यावत्परगुणदोष-परिकीर्तने व्यापृतं मनो भवति ।
 तावद्धरं विशुद्धे, ध्याने व्यग्रं मनः कर्तुम् ॥१८४॥
 शास्त्राध्ययने याध्या-पने य सञ्चिन्तने तथात्मनि य ।
 धर्मकथने य सततं, यत्नः सर्वात्मना कार्यः ॥१८५॥

શાસ્વિતિ વાગ્વિધિવિદ્ધિભ-ર્ધાતુઃ પાપઠ્યતેડનુશિષ્ટ્યર્થઃ ।
 ત્રૈકિતિ ચ પાલનાર્થે, વિનિશ્ચિતઃ સર્વશબ્દવિદામ્ ॥૧૮૬॥
 યસ્માદ્રાગદ્વેષો-દ્વતચિતાન્સમનુશાસ્તિ સદ્ધર્મે ।
 સન્ત્રાયતે ચ દુઃખા-ચ્છાસ્ત્રમિતિ નિરુચ્યતે સદ્ધિભઃ ॥૧૮૭॥
 શાસનસામર્થ્યેન તુ, સન્ત્રાણબલેન ચાનવદેન ।
 યુક્તં યત્તચ્છાસ્ત્રં, તચ્ચૈતત્સર્વવિદ્વચનમ્ ॥૧૮૮॥

(૧૪) નવતત્ત્વ અધિકાર

જીવાડજીવાઃ પુણ્યં, પાપાસ્રવસંવરાઃ સનિર્જરણાઃ ।
 બન્ધો મોક્ષચૈતે, સમ્યક્ ચિન્ત્યા નવ પદાર્થાઃ ॥૧૮૯॥
 જીવા મુક્તા સંસારિણશ્ચ, સંસારિણસ્ત્વનેકવિદાઃ ।
 લક્ષણતો વિજ્ઞેયા, દ્વિત્રિયતુઃ પગ્યષડ્ભેદાઃ ॥૧૯૦॥
 દ્વિવિદાશ્ચરાચરાખ્યા-સ્ત્રિવિદા સ્ત્રીપુંનપુંસકા જ્ઞેયા ।
 નારકતિર્યગ્માનુષ-દેવાશ્ચતુર્વિદાઃ પ્રોક્તાઃ ॥૧૯૧॥
 પગ્યવિદાસ્ત્વેકદ્વિ-ત્રિયતુઃપગ્યેન્દ્રિયાસ્તુ નિર્દિષ્ટાઃ
 ક્ષિત્યમ્બુવહ્નિપવન-તરવસ્રસાશ્ચેતિ ષડ્ભેદાઃ ॥૧૯૨॥
 એવમનેકવિદાના-ભેદૈકો વિધિરનન્તપર્યાયઃ ।
 પ્રોક્તઃ સ્થિત્યવગાહ-જ્ઞાનદર્શનાદિપર્યાયૈઃ ॥૧૯૩॥
 સામાન્યં ખલુ લક્ષણ-મુપયોગો ભવતિ સર્વજીવાનામ્ ।
 સાકારોડનાકારશ્ચ, સોડષ્ઠભેદશ્ચતુર્ધા ચ ॥૧૯૪॥
 જ્ઞાનાજ્ઞાને પગ્ય-ત્રિવિકલ્પે સોડષ્ઠધા તુ સાકારઃ ।
 ચક્ષુરચક્ષુરવધિકેવલદૃગ્વિષયસ્ત્વનાકારઃ ॥૧૯૫॥
 ભાવા ભવન્તિ જીવસ્યૌદયિકઃ પારિણામિકશ્ચૈવ ।
 ઔપશમિકઃ ક્ષયોત્થઃ, ક્ષયોપશમજશ્ચ પગ્યૈતૈ ॥૧૯૬॥

તે ચૈકવિંશતિત્રિ-દ્વિનવાષ્ટાદશવિધાશ્ચ વિજ્ઞેયાઃ ।
 ષષ્ઠશ્ચ સાન્નિપાતિક, ઇત્યન્યઃ પચ્ચદશભેદઃ ॥૧૯૭॥
 એભિભાવિઃ સ્થાનં, ગતિમિન્દ્રિયસમ્પદઃ સુખં ક્રુઃખમ્ ।
 સમ્પ્રાપ્નોતીત્યાત્મા, સોડષ્ટવિકલ્પઃ સમાસેન ॥૧૯૮॥
 દ્રવ્યં કષાયયોગા-વુપયોગો જ્ઞાનદર્શને ચેતિ ।
 ચારિત્રં વીર્યં ચેત્યષ્ટ-વિધા માર્ગણા તસ્ય ॥૧૯૯॥
 જીવાજીવાનાં દ્રવ્યાત્મા, સકષાયિણાં કષાયાત્મા ।
 યોગઃ સયોગિનાં પુન-રુપયોગઃ સર્વજીવાનામ્ ॥૨૦૦॥
 જ્ઞાનં સમ્યગ્દૃષ્ટે-દર્શનમથ ભવતિ સર્વજીવાનામ્ ।
 ચારિત્રં વિરતાનાં તુ, સર્વસંસારિણાં વીર્યમ્ ॥૨૦૧॥
 દ્રવ્યાત્મેત્યુપચારઃ, સર્વદ્રવ્યેષુ નયવિશેષેણ ।
 આત્માદેશાદાત્મા, ભવત્યનાત્મા પરાદેશાત્ ॥૨૦૨॥
 એવં સંયોગાલ્પબહુત્વાદૈ, નૈકશઃ સ પરિમૃગ્યઃ ।
 જીવસ્યૈતત્સર્વ, સ્વતત્ત્વમિહ લક્ષણૈર્દુષ્ટમ્ ॥૨૦૩॥
 ઉત્પાદવિગમનિત્યત્વ-લક્ષણં યત્તદસ્તિ સર્વમપિ ।
 સદસદ્વા ભવતીત્યન્યથાર્પિતાનર્પિતવિશેષાત્ ॥૨૦૪॥
 યોડર્થો યસ્મિન્નાભૂત, સામ્પ્રતકાલે ચ દૃશ્યતે તત્ર ।
 તેનોત્પાદસ્તસ્ય, વિગમસ્તુ તસ્માદ્વિપર્યાસઃ ॥૨૦૫॥
 સામ્પ્રતકાલે ચાનાગતે ચ, યો યસ્ય ભવતિ સમ્બન્ધી ।
 તેનાવિગમસ્તસ્યેતિ, સ નિત્યસ્તેન ભાવેન ॥૨૦૬॥
 ધર્માધર્માકાશાનિ, પુદ્ગલાઃ કાલ એવ ચાજીવાઃ ।
 પુદ્ગલવૈર્જમરૂપં તુ, રૂપિણઃ પુદ્ગલાઃ પ્રોક્તાઃ ॥૨૦૭॥

દ્વ્યાદિપ્રદેશવન્તો, યાવદનન્તપ્રદેશકાઃ સ્કન્ધાઃ ।
 પરમાણુપ્રદેશો, વર્ણાદિગુણેષુ ભજનીયઃ ॥૨૦૮॥
 ભાવે ધર્માધર્મા-મ્બરકાલાઃ પારિણામિકે જ્ઞેયાઃ ।
 ઉદયપરિણામિ રૂપં તુ, સર્વભાવાનુગા જીવાઃ ॥૨૦૯॥
 જીવાજીવા દ્રવ્ય-મિતિ ષડ્વિધં ભવતિ લોકપુરુષોડયમ્ ।
 વૈશામ્બસ્થાનસ્થઃ, પુરુષ ઇવ કટિસ્થકરયુગ્મઃ ॥૨૧૦॥
 તત્રાધોમુખમલ્લક-સંસ્થાનં વર્ણયન્ત્યધોલોકમ્ ॥
 સ્થાલમિવ ચ તિર્યગ્-લોકમૂર્ધ્વમથ મલ્લકસમુદ્ગમ્ ॥૨૧૧॥
 સપ્તવિધોડધોલોક-સ્તિર્યગ્લોકો ભવત્યનેકવિધઃ ।
 પચ્ચદશવિધાનઃ પુન-રુર્ધ્વલોકઃ સમાસેન ॥૨૧૨॥
 લોકાલોકવ્યાપક-માકાશં મર્ત્યલૌકિકઃ કાલઃ ।
 લોકવ્યાપિ ચતુષ્ટય-મવશેષં ત્વેકજીવો વા ॥૨૧૩॥
 ધર્માધર્માકાશા-ન્યેકૈકમતઃ પરં ત્રિકમનન્તમ્ ।
 કાલં વિનાસ્તિકાયા, જીવમૃતે ચાપ્યકર્તૃણિ ॥૨૧૪॥
 ધર્મો ગતિસ્થિતિમતાં, દ્રવ્યાણાં ગત્યુપગ્રહવિધાતા ।
 સ્થિત્યુપકૃત્યાડધર્મો-ડવકાશદાનોપકૃદ્ ગગનમ્ ॥૨૧૫॥
 સ્પર્શરસગન્ધવાર્ણાઃ, શબ્દો બન્ધશ્ચ સૂક્ષ્મતા સ્થૌલ્યમ્ ।
 સંસ્થાનં ભેદતમ-શ્છાયોઘોતાતપ (પા) શ્ચેતિ ॥૨૧૬॥
 કર્મશરીરમનોવાગ્-વિચેષ્ટિતોચ્છ્વાસદુઃખસુખદાઃ સ્યુઃ ।
 જીવિતમરણોપગ્રહ-કરાશ્ચ સંસારિણઃ સ્કન્ધાઃ ॥૨૧૭॥
 પરિણામવર્તનાવિધિ-પરાપરત્વગુણલક્ષણઃ કાલઃ ।
 સમ્યક્ત્વજ્ઞાનચારિત્ર-વીર્યશિક્ષાગુણા જીવાઃ ॥૨૧૮॥

પુદ્ગલકર્મ શુભં યત્, તત્પુણ્યમિતિ જિનશાસને દૃષ્ટમ્ ।
 યદશુભમથ તત્પાપમિતિ, ભવતિ સર્વજનિર્દિષ્ટમ્ ॥૨૧૯॥
 યોગઃ શુદ્ધઃ પુણ્યા-સ્રવસ્તુ પાપસ્ય તદ્વિપર્યાસઃ ।
 વાક્કાયમનોગુપ્તિ-નિરાસ્રવઃ સંવરસ્તૂકતઃ ॥૨૨૦॥
 સંવૃતતપ ઉપધાનન્તુ (નાતુ), નિર્જરા કર્મસન્તતિર્બન્ધઃ ।
 બન્ધવિયોગો મોક્ષસ્તિત્વતિ સંક્ષેપાન્નવ પદાર્થાઃ ॥૨૨૧॥
(૧૫) મોક્ષ સાધન અધિકાર
 એતેષ્વધ્યવસાયો, યોડર્થેષુ વિનિશ્ચયેન-તત્ત્વમિતિ ।
 સમ્યગ્દર્શનમેતત્ તુ, તન્નિસર્ગાદિધિગમાદ્વા ॥૨૨૨॥
 શિક્ષાગમોપદેશ-શ્રવાણાન્યેકાર્થિકાન્યધિગમસ્ય ।
 એકાર્થઃ પરિણામો, ભવતિ નિસર્ગઃ સ્વભાવશ્ચ ॥૨૨૩॥
 એતત્સમ્યગ્દર્શન-મનધિગમવિપર્યયૌ તુ મિથ્યાત્વમ્ ।
 જ્ઞાનમથ પગ્યભેદં, તત્પ્રત્યક્ષં પરોક્ષં ચ ॥૨૨૪॥
 તત્ર પરોક્ષં દ્વિવિધં, શ્રુતમાભિનિબોધિકં ચ વિજ્ઞેયમ્ ।
 પ્રત્યક્ષં ત્વવધિમનઃ-પર્યાયૌ કેવલં ચેતિ ॥૨૨૫॥
 એષામુત્તરભેદવિષયાદિભિર્ભવતિ વિસ્તરાધિગમઃ ।
 એકાદીન્યેકસ્મિન્, ભાજ્યાનિ ત્વાચતુર્ભ્ય ઇતિ ॥૨૨૬॥
 સમ્યગ્દૃષ્ટેર્જ્ઞાનં, સમ્યગ્જ્ઞાનમિતિ નિયમતઃ સિદ્ધમ્ ।
 આદ્યત્રયમજ્ઞાનમપિ, ભવતિ મિથ્યાત્વસંયુક્તમ્ ॥૨૨૭॥
 સામાયિકમિત્યાદં, છેદોપસ્થાપનં દ્વિતીયં તુ ।
 પરિહારવિશુદ્ધિઃ સૂક્ષ્મસમ્પરાયં યથાખ્યાતમ્ ॥૨૨૮॥
 ઇત્યેતત્પગ્યવિધં, ચારિત્રં મોક્ષસાધનં પ્રવરમ્ ।
 નૈકૈરનુયોગનય-પ્રમાણમાર્ગેઃ સમનુગમ્યમ્ ॥૨૨૯॥

સમ્યક્ત્વજ્ઞાનચારિત્ર-સમ્પદઃ સાધનાનિ મોક્ષસ્ય ।
 તાસ્વેકતરાભાવેડપિ, મોક્ષમાર્ગોડપ્યસિદ્ધિકરઃ ॥૨૩૦॥
 પૂર્વદ્વયસમ્પદપિ, તેષાં ભજનીયમુત્તરં ભવતિ ।
 પૂર્વદ્વયલાભઃ પુન-રુત્તરલાભે ભવતિ સિદ્ધઃ ॥૨૩૧॥
 ધર્માવશ્યકયોગેષુ, ભાવિતાત્મા પ્રમાદપરિવર્જ ।
 સમ્યક્ત્વજ્ઞાનચારિત્રાણા-મારાધકો ભવતિ ॥૨૩૨॥
 આરાધનાસ્તુ તેષાં, તિસ્રસ્તુ જઘન્યમધ્યમોત્કૃષ્ટાઃ ।
 જન્મભિરષ્ટત્રયેકેઃ, સિધ્યન્ત્યારાધકાસ્તાસામ્ ॥૨૩૩॥
 તાસામારાધનતત્પરેણ, તેષ્વેવ ભવતિ યતિતત્ત્વમ્ ।
 યતિના તત્પરજિનભક્ત્યુપગ્રહસમાધિકરણેન ॥૨૩૪॥

(૧૬) પ્રશમસુખ અધિકાર

સ્વગુણાભ્યાસરતમતેઃ, પરવૃત્તાન્તાન્ધમૂકબધિરસ્ય ।
 મદમદનમોહમત્સર-રોષવિષાદૈરઘૃષ્યસ્ય ॥૨૩૫॥
 પ્રશમાવ્યાબાધસુખા-ભિક્ષાઙ્ગિણઃ સુસ્થિતસ્ય સદ્ધર્મે ।
 તસ્ય કિમૌપમ્યં સ્યાત્, સદેવમનુજેડપિ લોકેડસ્મિન્ ॥૨૩૬॥
 સ્વર્ગસુખાનિ પરોક્ષા-હ્યત્યન્તપરોક્ષમેવ મોક્ષસુખમ્ ।
 પ્રત્યક્ષં પ્રશમસુખં, ન પરવશં ન વ્યયપ્રાપ્તમ્ ॥૨૩૭॥
 નિર્જિતમદમદનાનાં, વાક્કાયમનોવિકારરહિતાનામ્ ।
 વિનિવૃત્તપરાશાના-મિહૈવ મોક્ષઃ સુવિહિતાનામ્ ॥૨૩૮॥
 શબ્દાદિવિષયપરિણામ-મનિત્યં દુઃખમેવ ચ જ્ઞાત્વા ।
 જ્ઞાત્વા ચ રાગદ્વેષા-ત્મકાનિ દુઃખાનિ સંસારે ॥૨૩૯॥
 સ્વશરીરેડપિ ન રજ્યતિ, શત્રાવપિ ન પ્રદોષમુપયાતિ ।
 રોગજરામરણભયૈ-રવ્યથિતો યઃ સ નિત્યસુખી ॥૨૪૦॥

ધર્મધ્યાનાભિરત-સ્ત્રિદ્વૃડવિરતસ્ત્રિગુપ્તિગુપ્તાત્મા ।
 સુખમાસ્તે નિર્દ્વન્દ્વો, જિતેન્દ્રિયપરીષદકષાયઃ ॥૨૪૧॥
 વિષયસુખનિરભિલાષઃ, પ્રશમગુણગણાભ્યલક્ષ્મીતઃ સાધુઃ ।
 દ્યોતયતિ યથા ન તથા, સર્વાણ્યાદિત્યતેજાંસિ ॥૨૪૨॥

(૧૭) શીલાંગ અધિકાર

સમ્યગ્દૃષ્ટિર્જ્ઞાની, વિરતિતપોધ્યાનભાવનાયોગૈઃ ।
 શીલાઙ્ગસહસ્રાષ્ટા-દશકમયત્નેન સાધયતિ ॥૨૪૩॥
 ધર્માદ્ ભૂમ્યાદીન્દ્રિય-સંજ્ઞાભ્યઃ કરણતશ્ચ યોગાચ્ચ ।
 શીલાઙ્ગસહસ્રાણા-મષ્ટાદશકસ્યાસ્તિ નિષ્પત્તિઃ ॥૨૪૪॥
 શીલાર્ણવસ્ય પારં, ગત્વા સંવિગ્નસુગમમાર્ગસ્ય ।
 ધર્મધ્યાનમુપગતો, વૈરાગ્યં પ્રાપ્નુયાદ્યોગ્યમ્ ॥૨૪૫॥

(૧૮) ધ્યાન અધિકાર

આજ્ઞાવિચયમપાય-વિચયં સ ધ્યાનયોગમુપસૃત્ય ।
 તસ્માદ્વિપાકવિચય-મુપયાતિ સંસ્થાનવિચયં ચ ॥૨૪૬॥
 આપ્તવચનં પ્રવચનં, યાજ્ઞાવિચયસ્તદર્થનિર્ણયનમ્ ।
 આસ્રવવિકથાગૌરવ-પરીષદાદૈરપાયસ્તુ ॥૨૪૭॥
 અશુભશુભકર્મપાકા-નુચિન્તનાર્થો વિપાકવિચયઃ સ્યાત્ ।
 દ્રવ્યક્ષેત્રાકૃત્યનુ-ગમનં સંસ્થાનવિચયસ્તુ ॥૨૪૮॥

(૧૯) ક્ષપકશ્રેણિ અધિકાર

જિનવરવચનગુણગણં, સંચિન્તયતો વધાદ્યપાયાંશ્ચ ।
 કર્મવિપાકાન્ વિવિધાન્, સંસ્થાનવિધીનનેકાંશ્ચ ॥૨૪૯॥
 નિત્યોદ્વિગ્નસ્યૈવં, ક્ષમાપ્રધાનસ્ય નિરભિમાનસ્ય ।
 ઘુતમાયાકલિમલ-નિર્મલસ્ય જિતસર્વતૃષ્ણસ્ય ॥૨૫૦॥

તુલ્યારણ્યકુલાકુલ-વિવિક્તબન્ધુજનશત્રુવર્ગસ્ય ।
 સમવાસીચંદન-કલ્પનપ્રદેહાદિદેહસ્ય ॥૨૫૧॥
 આત્મારામસ્ય સતઃ, સમતૃણમણિમુક્તલોષકનકસ્ય ।
 સ્વાધ્યાયધ્યાનપરા-યાણસ્ય દૃઢમપ્રમત્તસ્ય ॥૨૫૨॥
 અધ્યવસાયવિશુદ્ધેઃ, પ્રશસ્તયોગૈર્વિશુદ્ધ્યમાનસ્ય ।
 ચારિત્રશુદ્ધિમગ્રયા-મવાપ્ય લેશ્યાવિશુદ્ધિં ચ ॥૨૫૩॥
 તસ્યાપૂર્વકરણમથ, ઘાતિકર્મક્ષયૈકદેશોત્થમ્ ।
 ઋદ્ધિપ્રવેકવિભવવ-દુષજાતં જાતભદ્રસ્ય ॥૨૫૪॥
 સાતર્દ્ધિરસેષ્વગુરુઃ, પ્રાપ્યર્દ્ધિવિભૂતિમસુલભામન્યૈઃ ।
 સક્તઃ પ્રશમરતિસુખે, ન ભજતિ તસ્યાં મુનિઃ સક્ષમ્ ॥૨૫૫॥
 યા સર્વસુરવરર્દ્ધિ-ર્વિસ્મયનીયાપિ સાડનગારર્દ્ધેઃ ।
 નાર્દ્ધતિ સહસ્રભાગં, કોટિશતસહસ્રગુણિતાપિ ॥૨૫૬॥
 તજજયમવાપ્ય જિતવિઘ્નરિપુર્ભવશતસહસ્રદુષ્પ્રાપમ્ ।
 ચારિત્રમથાખ્યાતં, સમપ્રાપ્તસ્તીર્થકૃતુલ્યમ્ ॥૨૫૭॥
 શુકલધ્યાનાઘદ્વય, -મવાપ્ય કર્માષ્ટકપ્રણેતારમ્ ।
 સંસારમૂલબીજં, મૂલાદુન્મૂલયતિ મોહમ્ ॥૨૫૮॥
 પૂર્વં કરોત્યનન્તા-નુબન્ધિનામ્નાં ક્ષયં કષાયાણામ્ ।
 મિથ્યાત્વમોહગહનં, ક્ષપયતિ સમ્યક્ત્વમિથ્યાત્વમ્ ॥૨૫૯॥
 સમ્યક્ત્વમોહનીયં, ક્ષપયત્યષ્ટાવતઃ કષાયાંશ્ચ ।
 ક્ષપયતિ તતો નપુંસક-વેદં સ્ત્રીવેદમથ તસ્માત્ ॥૨૬૦॥
 હાસ્યાદિ તતઃ ષટ્કં, ક્ષપયતિ તસ્માદ્ય પુરુષવેદમપિ ।
 સંજવલનાનપિ હત્વા, પ્રાપ્નોત્યથ વીતરાગત્વમ્ ॥૨૬૧॥

સર્વોદ્ઘાતિતમોહો, નિહતકલેશો યથા હિ સર્વજ્ઞઃ ।
 ભાત્યનુપલક્ષ્યરાહ્વં-શોન્મુક્તઃ પૂર્ણચન્દ્ર ઇવ ॥૨૬૨॥
 સર્વેન્ધનૈકરાશી-કૃતસન્દીપ્તો ઘનન્તગુણતેજઃ ।
 ધ્યાનાનલસ્તપઃ પ્રશમ-સંવરહવિર્વિવૃદ્ધબલઃ ॥૨૬૩॥
 ક્ષપકશ્રેણિમુપાપરિગતઃ, સ સમર્થઃ સર્વકર્મિણાં કર્મ ।
 ક્ષપયિતુમેકો યદિ, કર્મસંક્રમઃ સ્યાત્પરકૃતસ્ય ॥૨૬૪॥
 પરકૃતકર્મિણિ યસ્માન્નાકામતિ સંક્રમો વિભાગો વા ।
 તસ્માત્સત્વાનાં કર્મ, યસ્ય યત્તેન તદ્વેદમ્ ॥૨૬૫॥
 મસ્તકસૂચિવિનાશાન્તાલસ્ય યથા ધ્રુવો ભવતિ નાશઃ ।
 તદ્વત્કર્મવિનાશો હિ, મોહનીયક્ષયે નિત્યમ્ ॥૨૬૬॥
 છન્નસ્થવીતરાગઃ, કાલં સોઽન્તર્મુહૂર્તમથ ભૂત્વા ।
 યુગપદ્વિવિધાવરણાન્તરાયકર્મક્ષયમવાપ્ય ॥૨૬૭॥
 શાશ્વતમનન્તમનતિશ-યમુનપમમનુત્તરં નિરવશેષમ્ ।
 સંપૂર્ણમપ્રતિહતં, સમ્પ્રાપ્તઃ કેવલં જ્ઞાનમ્ ॥૨૬૮॥
 કૃત્સ્ને લોકાલોકે, વ્યતીતસામ્પ્રતભવિષ્યતઃ કાલાન્ ।
 દ્રવ્યગુણપર્યાયાણાં, જ્ઞાતા દૃષ્ટા ચ સર્વાર્થેઃ ॥૨૬૯॥
 ક્ષીણચતુષ્કર્માશો, વેદાયુર્નામગોત્રવેદયિતા ।
 વિહરતિ મુહૂર્તકાલં, દેશોનાં પૂર્વકોટિં વા ॥૨૭૦॥
 તેનાભિન્નં ચરમભવાયુ-દુર્ભેદમનપવર્તિત્વાત્ ।
 તદ્દુપગ્રહં ચ વેદં, તત્તુલ્યે નામગોત્રે ચ ॥૨૭૧॥

(૨૦) સમુદ્ઘાત અધિકાર

યસ્ય પુનઃ કેવલિનઃ, કર્મ ભવત્યાયુષોઽતિરિક્તતરમ્ ।
 સ સમુદ્ઘાતં ભગવાન્નથ ગચ્છતિ તત્સમીકર્તુમ્ ॥૨૭૨॥

દાણ્ડં પ્રથમે સમયે, કપાટમથ ચોત્તરે તથા સમયે ।
 મન્થાનમથ તૃતીયે, લોકવ્યાપી ચતુર્થે તુ ॥૨૭૩॥
 સંહરતિ પચ્ચમે ત્વન્તરાણિ મન્થાનમથ પુનઃ ષષ્ઠે ।
 સપ્તમકે તુ કપાટં, સંહરતિ તતોડષ્ટમે દાણ્ડમ્ ॥૨૭૪॥
 ઔદારિકપ્રયોક્તા, પ્રથમાષ્ટમસમયયોરસાવિષ્ટઃ ।
 મિશ્રૌદારિકયોક્તા, સપ્તમષષ્ઠદ્વિતીયેષુ ॥૨૭૫॥
 કાર્મણશરીરયોગી, ચતુર્થકે પચ્ચમે તૃતીયે ચ ।
 સમયત્રયેડપિ તસ્મિન્, ભવત્યનાહારકો નિયમાત્ ॥૨૭૬॥

(૨૧) યોગનિરોધ અધિકાર

સ સમુદ્ઘાતનિવૃત્તો-ડથ, મનોવાક્કાયયોગવાન્ ભગવાન્ ।
 યતિયોગ્યયોગયોક્તા, યોગનિરોધં મુનિરુપૈતિ ॥૨૭૭॥
 પચ્ચેન્દ્રિયોડથ સંજ્ઞી, યઃ પર્યામો જઘન્યયોગી સ્યાત્ ।
 નિરુણદ્ધિ મનોયોગં, તતોડપ્યસંખ્યાતગુણહીનમ્ ॥૨૭૮॥
 દ્વીન્દ્રિયસાધારણયોર્વાગુચ્છ્વાસાવધો જયતિ તદ્વત્ ।
 પનકસ્ય કાયયોગં, જઘન્યપર્યામિકસ્યાધઃ ॥૨૭૯॥
 સૂક્ષ્મક્રિયમપ્રતિપાતિ, કાયયોગોપયોગતો ધ્યાત્વા ।
 વિગતક્રિયમનિવર્તિ-ત્વમુત્તરં ધ્યાયતિ પરેણ ॥૨૮૦॥
 ચરમભવે સંસ્થાનં, યાદૃગ્યસ્યોચ્છ્રયપ્રમાણં ચ ।
 તસ્માત્ત્રિભાગહીના-વગાહસંસ્થાનપરિણાહઃ ॥૨૮૧॥

(૨૨) શૈલેશીકરણ અધિકાર

સોડથ મનોવાગુચ્છ્વાસકાયયોગક્રિયાર્થવિનિવૃત્તઃ ।
 અપરિમિતનિર્જરાત્મા, સંસારમહાણ્વોત્તીર્ણઃ ॥૨૮૨॥

ઇષદ્ધસ્વાક્ષરપગ્ચકોદિગરણમાત્રતુલ્યકાલીયામ્ ।
 સંયમવીર્યાપ્તબલઃ, શૈલેશીમેતિ ગતલેશ્યઃ ॥૨૮૩॥
 પૂર્વરચિતં ચ તસ્યાં, સમયશ્રેણ્યામથ પ્રકૃતિશેષમ્ ।
 સમયે સમયે ક્ષપયત્ય-સંખ્યગુણમુત્તરોત્તરતઃ ॥૨૮૪॥
 ચરમે સમયે સંખ્યા-તીતાન્વિનિહન્તિ ચરમકર્માશાન્ ।
 ક્ષપયતિ યુગપત્ કૃત્સ્નં, વેદાયુર્નામગોત્રગણમ્ ॥૨૮૫॥
 સર્વગતિયોગ્યસંસાર-મૂલકરણાનિ સર્વભાવીનિ ।
 ઔદારિકતૈજસકાર્મણાનિ સર્વત્મના ત્યક્ત્વા ॥૨૮૬॥
 દેહત્રયનિર્મુક્તઃ, પ્રાપ્યર્જુશ્રેણિવીતિમસ્પર્શામ્ ।
 સમયેનૈકેનાવિ-ગ્રહેણ ગત્વોર્ધ્વગતિમપ્રતિઘઃ ॥૨૮૭॥
 સિદ્ધક્ષેત્રે વિમલે, જન્મજરામરણરોગનિર્મુક્તઃ ।
 લોકાગ્રગતઃ સિદ્ધ્યતિ, સાકારેણોપયોગેન ॥૨૮૮॥
 સાદિકમનન્તમનુપમ-મવ્યાબાધસુખમુત્તમં પ્રાપ્તઃ ।
 કેવલસમ્યક્ત્વજ્ઞાન-દર્શનાત્મા ભવતિ મુક્તઃ ॥૨૮૯॥
 મુક્તઃ સન્નાભાવઃ, સ્વાલક્ષણ્યાત્સ્વતોડર્થસિદ્ધેશ્ચ ।
 ભાવાન્તરસંકાન્તેઃ, સર્વજ્ઞાજ્ઞોપદેશાચ્ચ ॥૨૯૦॥

(૨૩) શિવગમન અધિકાર

ત્યક્ત્વા શરીરબન્ધન-મિહૈવ કર્માષ્ટકક્ષયં કૃત્વા ।
 ન સ તિષ્ઠત્યનિબન્ધા-દનાશ્રયાદપ્રયોગાચ્ચ ॥૨૯૧॥
 નાધો ગૌરવવિગમા-દશક્યભાવાચ્ચ ગચ્છતિ વિમુક્તઃ ।
 લોકાન્તાદપિ ન પરં, પ્લવક ઇવોપગ્રહાભાવાત્ ॥૨૯૨॥
 યોગપ્રયોગયોશ્ચા-ભાવાત્તિર્યગ્ ન તસ્ય ગતિરસ્તિ ।
 સિદ્ધસ્યોર્ધ્વ મુક્તસ્યાલોકાન્તાદ્ ગતિર્ભવતિ ॥૨૯૩॥

पूर्वप्रयोगसिद्धे-र्बन्धश्छेदादसङ्गत्वावाय्य ।
 गतिपरीक्षाभावाच्च तथा, सिद्धस्योर्ध्वं गतिः सिद्धा ॥२८४॥
 देहमनोवृत्तिभ्यां, भवतः शारीरमानसे द्रुःभे ।
 तदभावास्तदभावे, सिद्धं सिद्धस्य सिद्धिसुभम् ॥२८५॥

(२४) साधुधर्म इण अधिकार

यस्तु यतिर्घटमानः, सम्यक्त्वज्ञानशीलसम्पन्नः ।
 वीर्यमनिगूहमानः, शक्त्यनुद्वेपं प्रयत्नेन ॥२८६॥
 संलूननायुर्बलकाल-वीर्यसम्पत्समाधिवैकल्यात् ।
 कर्मातिगौरवाद्वा, स्वार्थमकृत्वोपरममेति ॥२८७॥
 सौधर्मादिष्वन्यत-मकेषु सर्वार्थसिद्धिर्यरमेषु ।
 स भवति देवो वैमा-निको महर्द्धिद्युतिवपुष्कः ॥२८८॥
 तत्र सुरलोकसौख्यं, यिरमनुभूय स्थितिक्षयात्तस्मात् ।
 पुनरपि मनुष्यलोके, गुणवत्सु मनुष्यसङ्घेषु ॥२८९॥
 जन्म समवाप्य कुलबन्धुविभववृद्धपुत्रबलबुद्धिसम्पन्नः ।
 श्रद्धासम्यक्त्वज्ञान-संवरतपोबलसमग्रः ॥३००॥
 पूर्वोक्तभावनाभा-वितान्तरात्मा विधूतसंसारः ।
 सेत्स्यति ततः परं वा, स्वर्गान्तरितस्त्रिभवभावात् ॥३०१॥

(२५) गृहस्थधर्म इण अधिकार

यश्चेह जिनवरमते, गृहाश्रमी निश्चितः सुविदितार्थः ।
 दर्शनशीलव्रतभा-वनाभिरभिरञ्जितमनस्कः ॥३०२॥
 स्थूलवधानृतयौर्य-परस्त्रीरत्यरतिवर्जितः सततम् ।
 दिग्व्रतमिह देशाव-काशिकमनर्थविरतिं य ॥३०३॥

સામાયિકં ચ કૃત્વા, પૌષ્ઠમુપભોગપારિમાણ્યં ચ ।
 ન્યાયાગતં ચ કલ્પ્યં, વિધિવત્પાત્રેષુ વિનિયોજ્યમ્ ॥૩૦૪॥
 ચૈત્યાયતનપ્રસ્થા-પનાનિ કૃત્વા ચ શક્તિતઃ પ્રયતઃ ।
 પૂજાશ્ચ ગન્ધમાલ્યા-ધિવાસધૂપપ્રદીપાઘાઃ ॥૩૦૫॥
 પ્રશમરતિનિત્યતૃપિતો, જિનગુરુસાધુજનવન્દનાભિરતઃ ।
 સંલેખનાં ચ કાલે, યોગેનારાધ્ય સુવિશુદ્ધામ્ ॥૩૦૬॥
 પ્રાપ્તઃ કલ્પેષ્વિન્દ્રત્વં, સામાનિકત્વમન્યદ્વા ।
 સ્થાનમુદારં તત્રા-નુભૂય ચ સુખં તદનુરૂપમ્ ॥૩૦૭॥
 નરલોકમેત્ય સર્વગુણ-સમ્પદં દુર્લભાં પુનર્લબ્ધ્વા ।
 શુદ્ધઃ સ સિદ્ધિમેષ્યતિ, ભવાષ્ટકાભ્યન્તરે નિયમાત્ ॥૩૦૮॥
 ઇત્યેવં પ્રશમરતેઃ, ફલમિહ સ્વર્ગાપિવર્ગયોશ્ચ શુભમ્ ।
 સમ્પ્રાપ્યતેડનગારૈ-રગારિભિશ્ચોત્તરગુણાઢ્યૈઃ ॥૩૦૯॥

(૨૬) સજ્જન પ્રાર્થના અધિકાર

જિનશાસનાર્ણવાદા-કૃષ્ટાં ધર્મકથિકામિમાં શ્રુત્વા ।
 રત્નાકરાદિવ જર-ત્કપર્દિકામુદ્ધતાં ભક્ત્યા ॥૩૧૦॥
 સદ્ભિર્ગુણદોષજ્ઞૈ-દોષાનુત્સૃજ્ય ગુણલવા ગ્રાહ્યાઃ ।
 સર્વાત્મના ચ સતતં, પ્રશમસુખાયૈવ યતિતવ્યમ્ ॥૩૧૧॥
 યચ્ચાસમગ્જસમિહ, છન્દઃ શબ્દસમયાર્થતોડભિહિતમ્ ।
 પુત્રાપરાધવન્મમ, મર્ષયિતવ્યં બુદ્ધૈઃ સર્વમ્ ॥૩૧૨॥
 સર્વસુખમૂલબીજં, સવાર્થવિનિશ્ચયપ્રકાશકરમ્ ।
 સર્વગુણસિદ્ધિસાધન-મર્હચ્છાસનં જયતિ ॥૩૧૩॥

વક્તા બનવા માટેની યોગ્યતા અને તેની ચાવીઓ

૧. ચારિત્ર પ્રમાણિક હોય, ખુદી કિતાબ જેવું નિર્મળ જીવન હોવું.
૨. અહંકાર વગર સરળ જીવન હોય (હું કશું જ નથી, માફે કાંઈ જ નથી અને મારે કાંઈ જોઈતું પણ નથી.)
૩. હું જે કાંઈ કહું છું તે પૂજનીય ગુરુભગવંતો તથા મહાપુરુષોની પ્રસાદી જ છે. જો મને સન્માન મળે તો તે સન્માન તે પૂ. ગુરુ ભગવંતોનું છે.
૪. જે વિષય પર બોલવાનું હોય તે અંગેનું સાહિત્ય અને પ્રવચનોનો ઝીણવટપૂર્વક અધ્યયન કરી આત્મસાત્ કરી લેવું. મગજમાં બરાબર ઉતારી લેવું.
૫. ભાષાનો એટલો વિવેક રાખવો કે આગમની વિરુદ્ધ કાંઈ ન બોલાય પણ કોઈને દુઃખ ઉપજે તેવું પણ ન બોલાય.
“વાત જે કાંઈ પણ હોય, સાફ સુથરી હોય,
કડવી નહીં, ખાટી નહીં, મીઠાસથી ભરેલી હોય.”
૬. જ્યારે પણ બોલો ત્યારે પૂરા વિશ્વાસ સભર બોલો.
રાજદૂતની માફક બોલો.
૭. પોતાની પંડિતાઈનું પ્રદર્શન ન કરવું. વક્તાએ શ્રોતાની પાત્રતા ચકાસીને બોલવું જોઈએ. આત્મવિશ્વાસ જીવિત કરવા નિર્મળ મન, નિર્મળ ચારિત્ર અને મનની એકાગ્રતા રાખવી અત્યંત જરૂરી છે.

૮. વ્યાખ્યાન આપતી વખતે શ્રોતાઓ સાથે ક્યારેક ક્યારેક તેમનું નામ લઈને તેમની સાથે એક સંધાન કરો. ઉંઘતાને જાગતા રાખવા કોઈ પ્રેરક કથા, પ્રસંગ, ભજન, સ્તવનની કડીઓ આદિનો પ્રયોગ કરો. તેમનું તમારા પ્રત્યેનું ખેંચાણનું વાતાવરણ ઊભું કરો. એવું ન બને કે વક્તા બોલતા જ રહે, બોલતા જ રહે પણ શ્રોતાને સમજ ન પડતી હોય, કંટાળી ગયા હોય. આવું ન બને તેનું ખાસ ધ્યાન રાખવું. શ્રોતાઓને ખેંચીને રાખવા.
૯. જે જે મુદ્દા પર પ્રવચન આપવાનું હોય તેનું અનુસંધાન રાખો. વિષયાંતર ન થઈ જાય તેનું ધ્યાન રાખવાનું હોય છે. ધીરજપૂર્વક એક પછી એક બાબતોનું વિવેચન કરો. બધા જ મુદ્દા એક સાથે મગજમાં ન લાવો. બની શકે તો જે તે મુદ્દાની એક નાનકડી નોંધ રાખો. જેથી વિષયાન્તર ન થઈ જાય. આખું પ્રવચન જોઈ જોઈને વાંચી વાંચીને કદી પણ ન આપશો. એનો પ્રતિભાવ નહીં જ પડે.
૧૦. હકીકતમાં પ્રવચન-વ્યાખ્યાનનું લક્ષ્ય શ્રોતાઓને પોતાની વાત સાથે સંમત કરી લેવા અને મંત્રમુગ્ધ બનાવી દેવા.
૧૧. જો કોઈ પ્રવચન દરમ્યાન તર્ક કરવા માંગે, સવાલ પૂછે તો નમ્રતાથી પ્રવચન સમાપ્તિ પછીનો કોઈ સમય આપી દેવો, પ્રવચનમાં રૂકાવટ ન લાવવી.
૧૨. પ્રવચન આપતાં ક્યારેક ક્યારેક વિષયને અનુરૂપ હાથની ચેષ્ટાઓ કરવી. મુખ પર હાવભાવ લાવી બધા જ શ્રોતાઓ

તરફ નજર ધૂમાવો જેથી બધાને આપની વાત વ્યવસ્થિત પહોંચે.

૧૩. વ્યાખ્યાનની શરૂઆતમાં હૃદયપૂર્વક પોતાના ગુરૂદેવ અને પંચ પરમેષ્ઠીનું સ્મરણ કરી નમસ્કાર કરવાનું ન ભૂલશો. વ્યાખ્યાન પ્રભાવશાળી બને તો તેમાં તે પ્રભાવ પોતાના ગુરૂદેવનો માને, પોતાનો નહીં. પોતાના ગુરૂનો ઉપકાર આત્માર આદિ અવશ્ય પ્રદર્શિત કરે. મળેલી પ્રશંસા ગુરૂચરણે અર્પણ કરે.

૧૪. પ્રવચનમાં ફક્ત સાચા, ઐતિહાસિક, વૈજ્ઞાનિક આધારવાળા પ્રાકૃતિક ઉદાહરણો આપવાં. પુરૂં નામ અને સ્થાન બતાવવા પ્રયત્ન કરવો. એમ ન લાગવું જોઈએ કે બધા ગપ્પા છે. ઉદાહરણના પાયા સચ્ચાઈના હોવા જરૂરી છે.

૧૫. શબ્દો અને પ્રસંગોને વ્યાખ્યાનમાં વારંવાર રીપીટ કરવા નહીં.

ચારિત્ર ચૂડામણી પ.પૂ.પંચાસ
શ્રીમણિવિજયજી (દાદા) મ.સા.

તપાગચ્છાધિરાજ પ.પૂ.ગણિવર્ધ
શ્રી મુક્તિવિજયજી મ.સા.

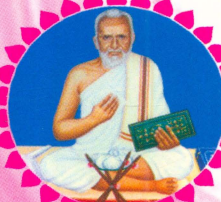
બાલબ્રહ્મચારી પ.પૂ.આચાર્ય
શ્રી વિજયકમલસૂરીશ્વરજી મ.સા.

અધ્યાત્મયોગી પ.પૂ.આચાર્ય
શ્રી વિજયચંદ્રસૂરીશ્વરજી મ.સા.

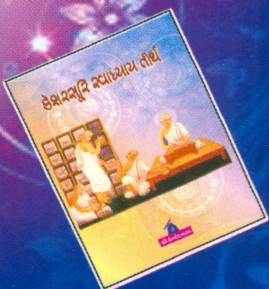
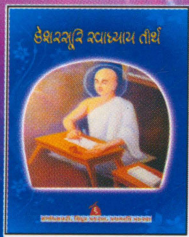
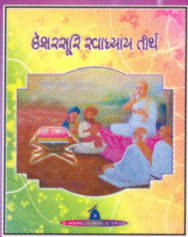
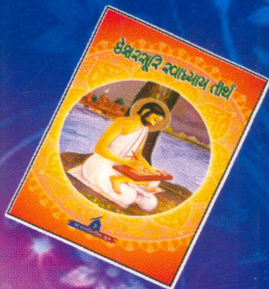
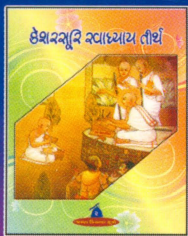
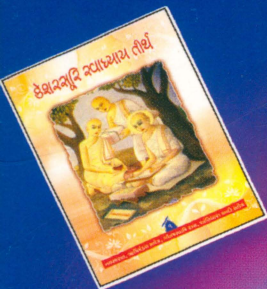
સંઘ સ્થવિર પ.પૂ.મુનિરાજ
શ્રી બુદ્ધિવિજયજી મ.સા.

સરલ સ્વભાવી પ.પૂ.આચાર્ય
શ્રી વિજય પ્રભવચંદ્રસૂરીશ્વરજી મ.સા.

ગચ્છાધિપતી પ.પૂ.આચાર્ય
શ્રી વિજય હેમપ્રભસૂરીશ્વરજી મ.સા.

RAJUL ARTS
9769791990